

YNGLEFUGLE I VEJLERNE 2010

Arbejdsrapport fra DMU nr. 264 2011

DANMARKS MILJØUNDERSØGELSER
AARHUS UNIVERSITET

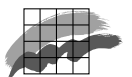
[Tom side]

YNGLEFUGLE I VEJLERNE 2010

Arbejdsrapport fra DMU nr. 264 2011

Henrik Haaning Nielsen
Jørgen Peter Kjeldsen

ornit.dk

Datablad

- Serietitel og nummer: Arbejdsrapport fra DMU nr. 264
- Titel: Ynglefugle i Vejlerne 2010
- Forfattere: Henrik Haaning Nielsen & Jørgen Peter Kjeldsen
Institution: ornit.dk
- Udgiver: Danmarks Miljøundersøgelser©
Aarhus Universitet
URL: <http://www.dmu.dk>
- Udgivelsesår: April 2011
Redaktion afsluttet: April 2011
Redaktion: Tommy Asferg
Faglig kommentering: Stefan Pihl
- Finansiel støtte: Aage V. Jensen Naturfond
- Bedes citeret: Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. 2011: Ynglefugle i Vejlerne 2010. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 36 s. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 264. <http://www.dmu.dk/Pub/AR264.pdf>
- Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
- Sammenfatning: Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen af udvalgte arter af ynglefugle på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1 samt enkelte andre arter i Vejlerne 2010. Overvågningen af ynglefugle var i 2010 koncentreret om bl.a. engryle (almindelig ryle), brushane og sorterne. Der blev kortlagt 64 par engryler, hvilket er det største antal siden 2003. Der blev endvidere kortlagt 5 par brushøns hvilket er på niveau med de seneste år. Med 24-33 par steg sorterterne en anelse i antal i forhold til 2009. Desværre fik de ingen unger på vingerne.
- Emneord: Vejlerne, ynglefugle, overvågning
- Layout: Grafisk værksted, DMU Silkeborg
Illustrationer: ornit.dk
- Forsidefoto: Henrik Haaning Nielsen
- ISSN (elektronisk): 1399-9346
- Sideantal: 36
- Internetversion: Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) på DMU's hjemmeside <http://www.dmu.dk/Pub/AR264.pdf>

Indhold

Sammenfatning 5

1 Indledning 6

1.1 Baggrund og formål 6

2 Undersøgelsesområde 7

3 Metoder og materiale 8

3.1 Engfugle 8

3.2 Sortterne 8

3.3 Øvrige kortlægninger 8

3.4 Fysiske forhold 9

3.5 Driftsforhold 9

4 Resultater og konklusioner 10

4.1 Fysiske forhold 10

4.2 Ynglefugle 17

4.3 Tabel 33

5 Litteratur 34

Danmarks Miljøundersøgelser

Faglige rapporter fra DMU

[Tom side]

Sammenfatning

Aage V. Jensen Naturfond og Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om overvågning af ynglefugle i Vejlerne, Harboøre og Agger Tanger samt trækfugle i Vejlerne. Konsulentfirmaet ornit.dk fik til opgave at gennemføre den praktiske del af overvågningen. Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen af ynglefugle i Vejlerne i 2010.

Formålet med ynglefugleovervågningen i Vejlerne er at bidrage til NOVANA-overvågningen af ynglefugle. Denne overvågning sigter i første række på at opfylde Danmarks forpligtelser i forhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Metoderne til overvågningen er fastlagt i tekniske anvisninger.

NOVANA-overvågningen af ynglefugle var i 2010 koncentreret om bl.a. engryle, brushane og sorterne.

Der blev kortlagt i alt 64 par engryler, hvilket er det største antal siden 2003. Brushøne holder endnu et lavt niveau med 5 kortlagte yngleurolige hunner, og sorterne steg en anelse i forhold til 2009 med i alt 24-33 par. Desværre fik de ingen flyvefærdige unger.

Resultaterne af overvågningen af trækfugle i Vejlerne er lagt ind i NOVANA-databasen, men vil ikke blive præsenteret i rapportform.

[Tom side]

1 Indledning

1.1 Baggrund og formål

Aage V. Jensen Naturfond og Danmarks Miljøundersøgelser indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om overvågning af fugle på udvalgte lokaliteter i Nordjylland. Der overvåges dels et udvalg af ynglefugle i Vejlerne, og dels gennemføres 10 optællinger af vandfugle i Vejlerne fordelt på alle måneder undtagen juni og juli.

Overvågningen af ynglefugle i Vejlerne har til opgave at bidrage til NOVANA-overvågningen af ynglefugle, som er iværksat for at opfylde Danmarks forpligtelser i forhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Denne overvågning skal føre til samlede vurderinger af de enkelte arters bevaringsstatus i Danmark som præsenteret i Pihl m.fl. (2003).

Ynglende vandfugle i Vejlerne er tidligere blevet overvåget med stor grundighed i perioden 1978-2003 af Vejlernes Feltstation. I feltstationens arbejdsprogram indgik årlige kortlægninger af ynglefugle i Vejlerne og de nærmest tiliggende randområder. En samlet bearbejdning af det indsamlede datamateriale er publiceret af Kjeldsen (2008).

I perioden efter 2003 har Viborg og Nordjyllands Amter sammen overvåget det begrænsede antal arter, som har indgået i de årlige NOVANA-programmer for 2004, 2005 og 2006 (Søgaard m.fl. 2006, 2007). Fra 2007 er denne opgave overflyttet til Miljøcenter Aalborg.

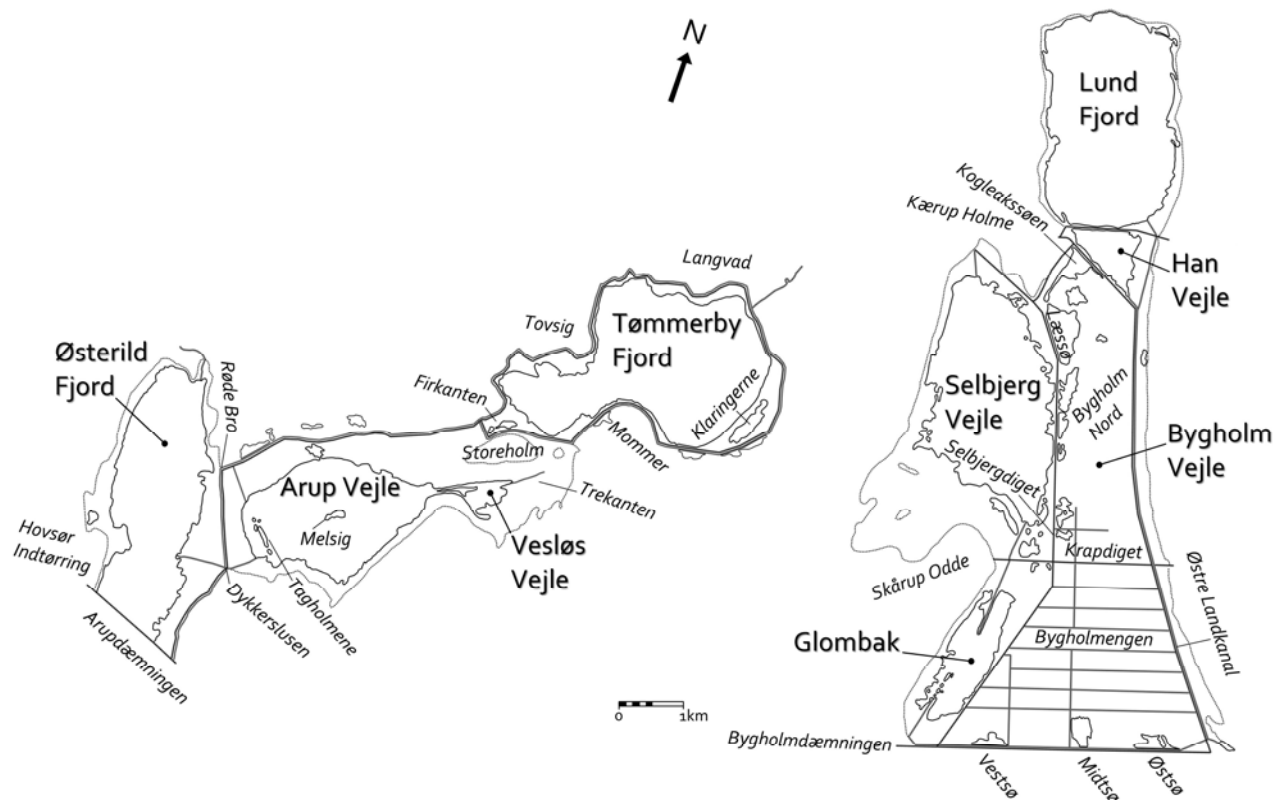
I 2005 og 2006 er der yderligere blevet gennemført optællinger af udvalgte arter finansieret af Aage V. Jensen Naturfond (Nielsen 2006a, 2006b).

Tak

Aage V. Jensen Naturfond takkes for adgangstilladelser til reservatet og et godt samarbejde i det hele taget. Dette er i praksis sket gennem Mogens B. Andersen og Poul Hald Mortensen. Martin Lund, Carsten Krog Pedersen, Peter Hedegaard Kristensen, Søren Kristoffersen og Jens Friemer Andersen takkes for hjælp ved gennemgang af Bygholmengen samt supplerende observationer. Susanne Bruun, Steen Brølling, Helge Røjle Christensen, Inge Marie Fruelund, Morten Kirk og Poul Hald Mortensen takkes for supplerende observationer gennem yngletiden.

2 Undersøgelsesområde

Optællingerne af ynglefugle i Vejlerne i 2010 er blevet gennemført i reservatet Vejlerne delt op i Vestlige Vejler, som består af Østerild Fjord, Arup Vejle, Vesløs Vejle og Tømmerby Fjord, og Østlige Vejler, som omfatter Bygholm Vejle, Glombak, Selbjerg Vejle, Han Vejle og Lund Fjord (Fig. 1). Når overvågede arter er fundet ynglende i randområderne i umiddelbar tilknytning til reservatet, er disse registreringer medtaget.

Figur 1. Afgrænsning af Vejler-reservatet med de mest anvendte stednavne.

3 Metoder og materiale

Metoderne til overvågning af ynglefugle under NOVANA er beskrevet i en teknisk anvisning (Pihl & Kahlert 2004). Hvor NOVANA-programmet ofte benytter ét eller nogle få besøg på ynglelokaliteten, er der i Vejlerne anvendt et udvidet program, så bestandsopgørelserne er sammenlignelige med tællingerne fra feltstationsperioden 1978-2003. I det følgende er metoderne beskrevet for de enkelte arter/artsgrupper.

3.1 Engfugle

Bygholmengen blev dækket ved tre optællinger af ynglefugle i henholdsvis starten af maj, starten af juni og sidst i juni. De territoriehævdende engryler, store kobbersnepper og viber blev kortlagt i maj. Ved gennemgangen først i juni blev der overvejende registreret ungevarslende engryler, brushøns og rødben, og ynglesuccesen hos de store kobbersnepper blev målt ved at registrere de ungevarslende par. Gennemgangen sidst i juni, som ikke har været gennemført de øvrige år under dette program, blev iværksat i år for om muligt at registrere sent ynglende brushøns.

For engryle, som blev dækket ved alle tre kortlægninger af Bygholmengen, er kun registreringerne fra maj-kortlægningen samt den første i juni anvendt i sammentællingen, for at resultatet skal være sammenligneligt med tidligere års tællinger. Ved vurdering af kortlægningerne er par/territorier regnet som nye, hvis de i juni er kortlagt længere end 200 m fra fugle kortlagt i maj.

Engene rundt om Vesløs-Arup Vejle samt østsiden af Østerild Fjord blev dækket ved fjernkortlægning i maj og ved en gennemgang i juni med henblik på at kortlægge de samme arter som på Bygholmengen. Ved fjernkortlægning forstås kortlægning, som udføres med teleskop fra enkelte observationspunkter med gode oversigtsforhold.

Data til opstilling af tidsserier for arterne stammer dels fra feltstationsperioden (Kjeldsen 2008), fra kortlægninger i 2005-2006 (Nielsen 2006a, 2006b) og fra de seneste års overvågning under NOVANA (Kjeldsen & Nielsen 2008, 2009).

3.2 Sortterne

Der er gennemført en optælling af antallet af fugle i ynglekolonien under overflyvning af potentielle prædatorer. Desuden er ynglesuccesen efterfølgende overvåget ved optælling af flyvefærdige ungfugle.

3.3 Øvrige kortlægninger

Der er ud over kortlægninger af engfugle og sortterne gennemført kortlægninger af en række arter på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1:

Rørdrum er kortlagt ved registrering af paukende hanner. Denne art er dækket gennem få men målrettede kortlægninger i alle rørskovsområder med hovedvægt på april måned og første halvdel af maj på dage og nætter med stille vejr.

Rørhøg er kortlagt ved observationer af territorial adfærd gennem hele ynglesæsonen. Der er ikke foretaget registrering af de enkelte pars ynglesucces.

Plettet rørvagtel er kortlagt ved natlytning i alle relevante områder gennem hele ynglesæsonen suppleret med indrapporteringer fra lokale ornitologer og data fra DOFbasen.

Trane er kortlagt gennem observationer af territorial adfærd hos stationære par igennem hele foråret i potentielle yngleområder. Fuglene har senere været observeret for at følge deres ynglesucces.

Klyde er overvåget gennem fjernkortlægning af Bygholmengen og de Vestlige Vejler i maj.

Dværgmåge er registreret ved kortlægning af yngleaktivitet, og arten er målrettet eftersøgt i områder med hættemågekolonier.

Havterne er overvåget gennem fjernkortlægning af ynglepar på Bygholmengen.

Fjordterne er overvåget gennem registrering af alle kolonidannelser i hele undersøgelsesområdet i ynglesæsonen.

3.4 Fysiske forhold

Vandstanden i Vejlerne er overvåget ved aflæsninger af en række vandstandsskalaer placeret i alle de overordnede vandsystemer. Skalaerne er nivellerede i forhold til DNN (Dansk Normal Nul). Aflæsningerne er foretaget en gang om måneden, og derudover er skalaen for Bygholmengen ved Centralslusen blevet aflæst, når der har været lejlighed til det.

Saltholdighed (salinitet) er målt på en række målestationer i de overordnede vandsystemer en gang om måneden. Vandprøver er indsamlet i prøveflasker, og målingerne er udført med et WTW Conductivity Meter 315 i.

3.5 Driftsforhold

Under ynglefuglekortlægningerne er der gjort iagttagelser af driftsforhold, som kan have betydning for ynglefuglene. Mogens B. Andersen har oplyst antallet af græssende kreaturer.

4 Resultater og konklusioner

4.1 Fysiske forhold

4.1.1 Vandstand

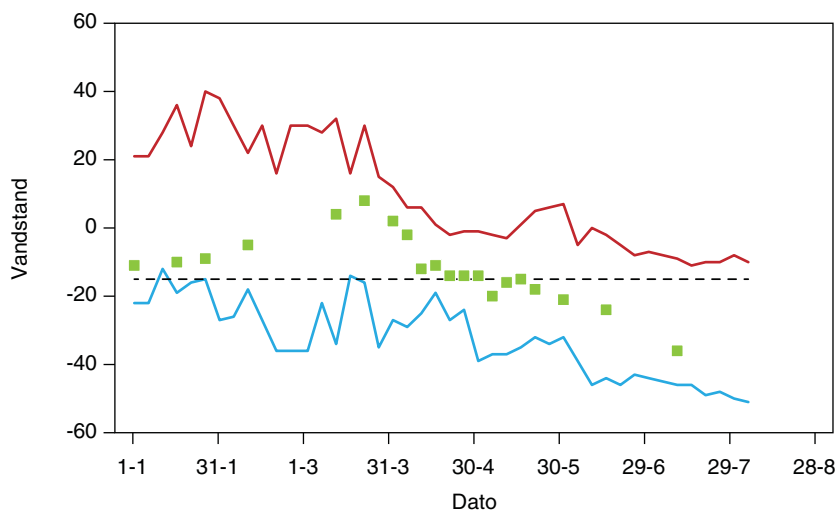
Der er indsamlet vandstandsdata fra januar til slutningen af juli 2010, som foruden selve yngleperioden medtager månederne forud herfor. Disse data præsenteres her og sammenholdes med erfaringer for vandstandens indflydelse på ynglefuglene, som er indsamlet igennem hele feltstationsperioden 1978-2003 (Kjeldsen 2008).

Normalt er der i hele området en høj vintervandstand i januar-marts med et faldende niveau gennem forårs månederne. Nedbørsmængden, fordampningen og afstrømningen til Limfjorden er bestemmende for vandstanden. Vandstandsregulativer påbyder, at afvandingskanalerne for det meste af Vejlerne skal have frit afløb til Limfjorden. Undtaget fra denne regel er Bygholm Vejle, Han Vejle og Tømmerby Fjord, der er selvstændige vandsystemer omkranset af diger på alle sider. Der udledes således kun sjældent vand fra Tømmerby Fjord og Han Vejle. I Bygholm Vejle har vandet nord for Krapdiget siden 1994 været permanent opstemmet bag diger, mens der i Centralslusen ved Midtsø, som regulerer vandstanden på Bygholmengen syd for Krapdiget, de fleste år har været isat stemmebrædder i kote -15 cm DNN i perioden marts-september. Fordampning kan dog selv ved opretholdelse af stem føre til lavere vandstand og udtørring.

Vandstanden på Bygholmengen aflæses ved Centralslusen ved Midtsø (Fig. 2). Efter isløsning og sneafsmeltning var der sidst i marts en høj vandstand for årstiden, men vandstanden faldt i løbet af april til et niveau lige over opstemningstærsklen på -15 cm DNN. I starten af maj faldt vandstanden yderligere, men efterfølgende nedbør bragte mere vand i kanalerne, så niveauet kunne holdes på de anbefalede -15 indtil midt i maj. Herefter skete en løbende udtørring i resten af yngletiden. Udviklingen i vandstanden på lokaliteten lå det meste af foråret på et omtrent gennemsnitligt niveau og der har ikke været tale om kritisk udtørring for de fleste ynglefugle. Det ret kraftige fald i vandstanden først i maj kan dog have været en medvirkende årsag til, at Bygholmengen i år stort set blev forladt af de kolonirugende arter som klyde og havterne.

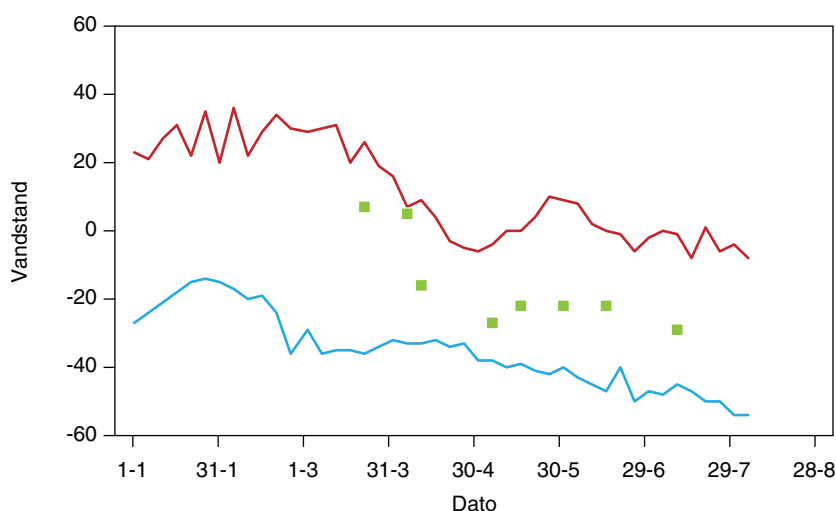
For at modvirke udtørringen blev der sent i yngletiden, 27. juni til 2. juli, ledt vand fra Østre Landkanal til Bygholmengen gennem slusen ved Krapdiget (Poul Hald-Mortensen, pers. medd.). Det bevirkede, at vandstanden i den nordlige halvdel af Bygholmengen steg ca. 10 cm, hvilket fik mange af lavningerne til at skifte fra tør til våd tilstand.

Figur 2. Vandstands aflæsninger januar-juli 2010 ved Centralslusen ved Midsøen på Bygholmengen (punkter) samt intervallet af maksimums- og minimumsmålinger fra feltstationsperioden 1978-2003 (tynde linier). Desuden er vist opstemningstærskelen på -15cm DNN (stiplet).

Vandstanden i Selbjerg Vejle og Glombak, som er forbundet via en kanal, aflæses ved Krap i vestenden af Krapdiget (Fig. 3). Efter tøbruddet var vandstanden også på denne lokalitet forholdsvis høj sidst i marts. Herefter skete der i løbet af april et ret drastisk fald i vandstanden, som kan have givet problemer for arter som rørdrum og grågås, hvoraf en stor del af bestanden har haft rede på dette tidspunkt. Nedbøren i maj bevirkede, at vandstanden i rørskoven resten af foråret holdt et nogenlunde konstant niveau. Mange af ynglefuglene tilknyttet rørskov er afhængige af, at rørskoven ikke tørrer ud for tidligt. Området har derfor størst værdi for fuglene, hvis der sker en jævn og ikke for pludselig afstrømning.

Figur 3. Vandstands aflæsninger fra Selbjerg Vejle og Glombak januar-juli 2010, målestationen ved vestenden af Krapdiget (punkter) samt intervallet af maksimums- og minimumsmålinger fra feltstationsperioden 1978-2003 (tynde linjer).

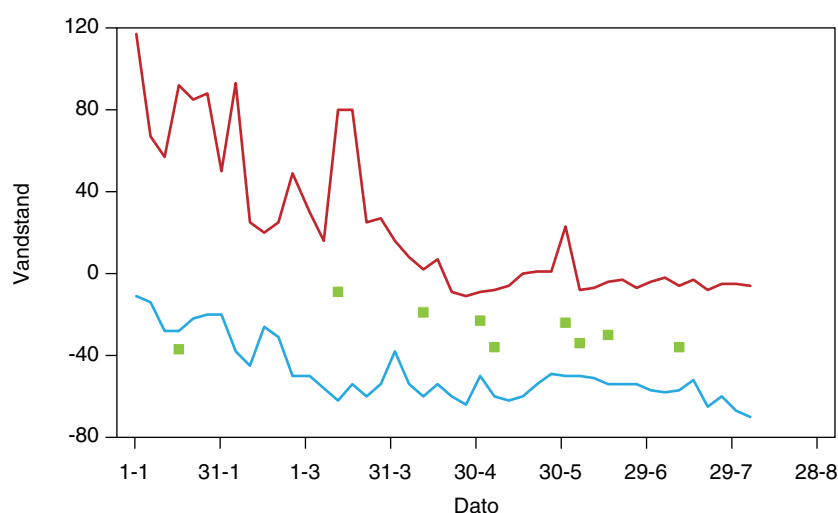

Vesløs/Arup Vejler er forbundet med Østerild Fjord gennem en kanal via Dykkerslusen, hvor vandstanden aflæses (Fig. 4). Den eneste gang i vinterens løb, hvor det kunne lade sig gøre at komme frem til Dykkerslusen og aflæse vandstanden, var den exceptionel lav. Efter sneafsmeltningen blev der dog resten af foråret aflæst ret normale vandstandsværdier uden større udsving, dog sås som på de øvrige lokaliteter et fald først i maj, efterfulgt af højere vandstand som følge af nedbør. Vandstanden i Østerild Fjord og især Vesløs/Arup Vejler påvirker vigtige

engområder med potentiale for store bestande af ænder og vadefugle. For tørre forhold har en negativ indvirkning på disse fugles ynglemuligheder.

Vandstanden i Tømmerby Fjord og Han Vejle er delvist sikret gennem permanent opstemning bag diger. Årets aflæsninger viste for begge disse lokaliteter generelt høje vandstande. Specielt var vandstanden meget høj i Tømmerby Fjord, hvor digerne i løbet af det forgangne vinterhalvår er blevet udbedret på svage steder som led i et EU-Life-projekt. De aflæste værdier for vandstanden i april og maj var således de højeste nogensinde. Ud fra alene en vandstandsmæssig betragtning var forholdene i Han Vejle og Tømmerby Fjord således optimale for rørskovsarter, der er afhængige af våde forhold i rørskoven. Men bestanden af den mest karakteristiske af disse arter, rørdrum, var ganske lav i år, givetvis fordi isvinteren har dræbt eller afkræftet mange.

Figur 4. Vandstands aflæsninger fra Vesløs/Arup Vejler og Østerild Fjord januar-juli 2010, målestationen ved Dykkerslusen (punkter), samt intervallet af maksimums- og minimumsmålinger fra feltstationsperioden 1978-2003 (tynde linjer).

På den tredje store rørskovslokaltet, Bygholm Nord, som også er omkranset af diger, er der de seneste år sket en nedgang i vandstands niveauet. Efter at Krapdiget blev retableret i 1994 målt i årene 1997-2003 meget høje vandstande, med gennemsnit for første halvår (januar-juni) mellem 28 og 34 cm DNN. Dette faldt sammen med de hidtil største bestande af en lang række rørskovstilknyttede arter, bl.a. grågå, rørdrum, rørhøg og vandrikse, som både i Vejlerne som helhed og i Bygholm Nord i særdeleshed kulminerede i årene omkring og lige efter 2000 (Kjeldsen 2008). Det er også påvist, at sorterne, som har sin vigtigste yngleplads i Danmark i Kogleakssøen, en del af Bygholm Nord, er afhængig af en høj vandstand på ynglepladsen. I 2008 var forårgennemsnittet faldet til 25 cm, i 2009 var det nede på 15 cm, og i 2010 14 cm. Hermed er vandstanden på lokaliteten tilbage på niveauet før Krapdigets retablering, og der sker tilsyneladende et fortsat fald. Der findes kun én reguleringsmulighed der kan påvirke vandstanden i Bygholm Nord, idet der ved Kogleakssøen findes et stem i diget mod Selbjerg Vejle. Det er konstateret, at dette stem igennem vinterhalvåret har stået åbent, men uvist, om det har nogen større effekt på vandstanden. Hvis ikke det skyldes udledning via dette stem, kan den stadigt lavere vandstand de seneste år skyldes, at Selbjergdiget gradvist nedbrydes ved, at vand fra Bygholm Nord løber over diget ind i Selbjerg Vejle, hvor diget er sva-

gest, som påvist bl.a. i Nielsen & Kjeldsen (2009). Når digekronen flere steder nedbrydes, kan bassinet holde på mindre vand. Som påpeget i driftsplanen (Riis 2009) er det formentlig nødvendigt at forstærke diget for at sikre, at der fortsat holdes en høj vandstand i rørskovene i Bygholm Vejle nord for Krapdiget, ligesom det netop er blevet gjort for Tømmerby Fjords vedkommende. Hvis en passende høj vandstand skal opretholdes må stemmet i diget administreres konservativt, så det fx kun åbnes hvis de målte vandstandsværdier overstiger værdierne, der blev målt i 1997-2003.

4.1.2 Saltholdighed

Resultaterne af saltholdighed er målt på en række stationer som led i overvågningsprogrammet af vandfugle (Tabel 1).

Tabel 1. Saltholdighed (i promille) målt i april-juni 2010 på målestationer forskellige steder i Vejlernes vandsystemer.

Målestation	April	Maj	Juni	Gennemsnit
Lund Fjord v. jernbanedæmning	0,0	0,0	0,1	0,0
Han Vejle	0,0	0,0	0,0	0,0
Kogleakssøen	0,1	0,2	0,2	0,2
Bygholm Nord SØ v. Krapdiget	0,1	0,1	0,2	0,1
Bygholmengen NV v. Krapdiget	0,8	2,2	3,2	2,1
Bygholmengen NØ v. Krapdiget	0,8	1,7	1,2	1,2
Bygholmengen v. Centralslusen	1,2	-	6,6	3,9
Selbjerg Vejle/Glombak v Krapdiget	0,1	0,1	2,7	1,0
Tømmerby Fjord v. Mommer	0,0	0,0	0,0	0,0
Vesløs Vejle v. Trekanten	0,0	0,2	0,6	0,4
Arup Vejle/Østerild Fjord v. Dykkerlusen	0,5	0,6	2,4	1,2
Østerild Fjord v. Arupdæmningen	0,8	1,8	3,8	2,1

Vejlernes økosystemer er tilpasset ferskvand, især i den nordlige del af området (Lund Fjord og Tømmerby Fjord). Der sker en vis indsvivning af saltvand gennem sluserne, hvilket kan aflæses i målingerne fra Bygholmengen ved Centralslusen og fra Østerild Fjord ved Arupdæmningen, hvor der hersker svagt brakke forhold. Der har ikke i 2010 eller de foregående år været digebrud eller indledning af saltvand, som kunne have ført til unormalt høje saltholdigheder, og de målte værdier i 2010 afviger ikke fra det normale.

4.1.3 Driftsforhold

Den naturlige succession i de fleste af de naturtyper, der findes i Vejlerne, er tilgroning med rørskov og pilekrat. For at holde engene åbne afgræsses med kreaturer, og i nogle tilfælde suppleres med slåning af vegetationen.

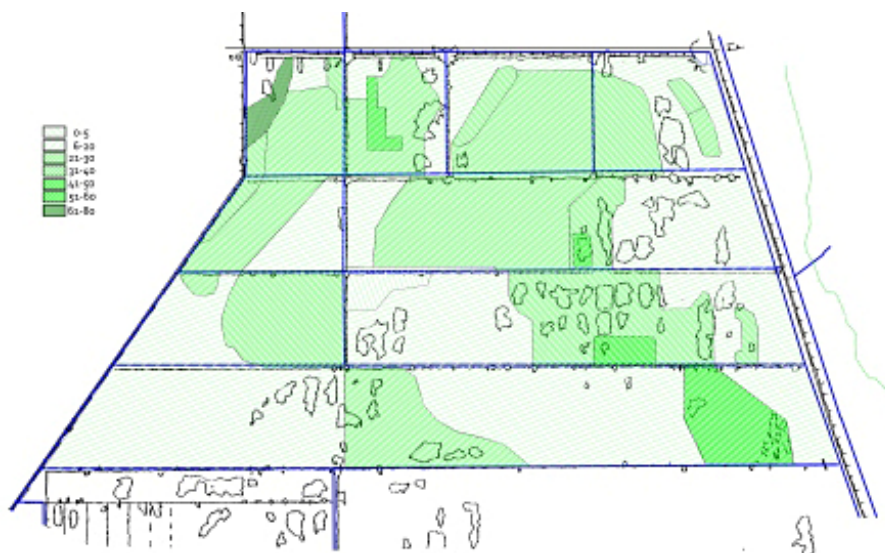
I sommeren 2010 græssede 451 kreaturer på Bygholmengen i perioden 2. juni til 26. september.

På de fire nordligste parceller af Bygholmengen blev der i efteråret 2009 slået udvalgte steder på tilgroede dele af engen. Ved gennemgang af engen 8. juni 2010 blev vegetationshøjden i disse fire parceller kortlagt (Fig. 5). Slåningen medvirker til at vegetationshøjden er blevet ændret markant og fra at engen på denne del tidligere var kritisk tilgroet, fremstår

engstrukturen nu generelt lav og åben (Fig. 6, fig. 7). Udover slåning på de fire nordligste parceller blev der foretaget slåning på Bygholmængens sydvestligste del samt på den sydøstligste parcel.

Ifølge driftsplanen (Riis 2009) skal der efter behov slås mindst en tredjedel af de tilgroede områder af Bygholmengen hvert år i august-september, således at alle områder med tagrør slås mindst én gang i løbet af en treårsperiode. I områder med kraftig tagrørsopvækst bør slåningen gentages i mindst to-tre år i træk for at udpine tagrørene.

Figur 5. Vegetationshøjder på den nordlige del af Bygholmengen kortlagt 8. juni 2010.

Figur 6. Bygholmengen 11.maj 2010. Der ses en skarp grænse mellem eng, som er blevet slået, og eng, som ikke er slået. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk.

Figur 7. Bygholmengen 7. juni 2009. En målrettet plejeplan for Vejrlernes enge har bevirket en mærkbar åbning af engenes vegetation. En fortsat indsats er imidlertid nødvendig hvis tilgroningen skal holdes nede. Foto: Henrik Haaning Nielsen, ornit.dk.

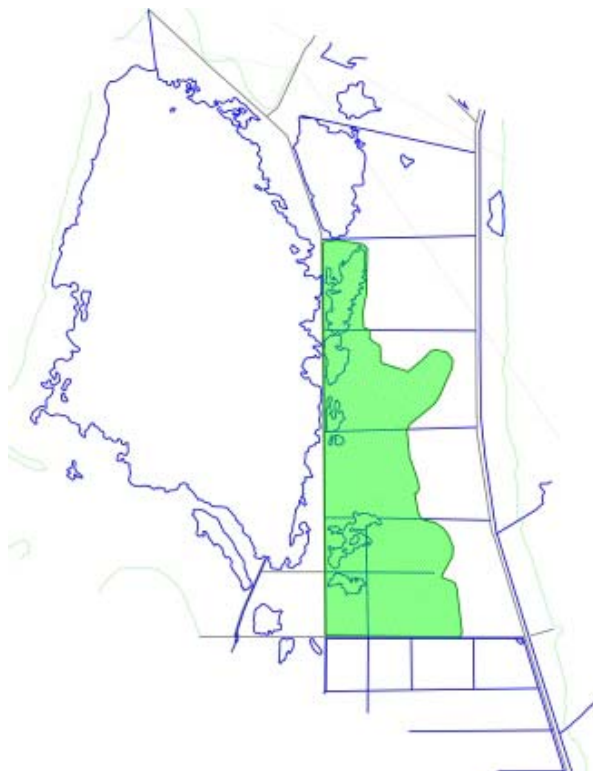

I Kogleakssøen blev der ikke foretaget en slåning af øerne 2009/2010. Dette skyldtes anseelige driver af sne som umuliggjorde slåning (Mogens B. Andersen pers. medd.) Tilgroning af disse øer er et problem som kræver løbende opmærksomhed da det giver de kolonirugende arter dårligere vilkår for etablering af reder. Imidlertid betød is- og snesituationen at vegetationen på øerne blev presset og skåret så meget, at hættemåger, sortterner og fjordterner i 2010 alligevel kunne anlægge reder på øerne. Der har i en årrække ikke været kreaturgræsning i Kogleakssøen, og den tidligere optrampede fugtige zone langs bredden af søen mod vest (det såkaldte "blå bånd") har været helt tilgroet, hvilket forringede bl.a. sortternernes fourageringsmuligheder. En del af dette stykke blev i sensommeren 2009 slået, på privat initiativ, med le og blev i 2010 på ny slået maskinelt. Den sydligste del af søen, som gennem flere år husede størsteparten af sortterne er imidlertid endnu helt tilgroet af tagrør. Hvis dette område igen skal være optimalt for sortterne kræves slåning helt ind til diget.

I Bygholm Vejle nord for Krapdiget har et område i den sydøstlige del langs med Østre Landkanal tidligere været holdt åbent med en kombination af kreaturgræsning, slåning og tromling af rørskov. Herved fik området karakter af åben rørsump eller "blå bånd"-overgangszone. Denne pleje er ikke foregået i nogle år nu, og området er i færd med at gro til med tagrør og urter samt pilebuske. I november 2010 blev en stor del af dette område tromlet.

I det hele taget har vegetationen i Bygholm Nord undergået store forandringer. Der foregår ingen systematisk overvågning af udviklingen, men med det blotte øje ses, at arealet med høj rørskov er indskrænket; langs vestsiden af området er store partier af rørskov blevet meget udtyndet og fremstår lav og åben. Det ser ud som om, at store dele af tagrørspartierne er overtaget af bevoksninger med dunhammer og græsarter. Vi har i 2010 foretaget en omtrentlig kortlægning af rørskovens udbredelse (Fig. 8) som kan sammenlignes med tilsvarende kortlægninger fra 2008 og 2009 (Kjeldsen & Nielsen 2009). Årsagen til udtyndingen af bevoksningen med tagrør kendes ikke, men blev bemærket første gang i foråret 2005 efter en vinterstorm. Det kunne være interessant at få undersøgt, om disse forandringer i vegetationen hænger sammen med forandringer i vandstanden.

Figur 8. Område med åben rørskov samt opvækst af pilebuske i Bygholm Nord i foråret 2010.

I de Vestlige Vejler er engene omkring Vesløs Vejle, i Trekanten og på begge sider af Storeholm blevet mere egnede for engfugle som følge af slåning og kreaturgræsning gennem en årrække. Dette har bl.a. betydet flere ynglende store kobbersnepper i området. Engene omkring Arup Vejle og østsiden af Østerild Fjord er også efterhånden blevet mere åbne ved målrettet slåning. Alle disse områder kræver imidlertid løbende pleje, men forholdene er væsentligt forbedrede i forhold til eksempelvis 2009. (Fig. 9).

Figur 9. Vesløs Vejle 4. maj 2010. Engene ved Vesløs Vejle er igen åbne efter målrettet slåning og senere kreaturafgræsning. Foto: Henrik Haaning Nielsen, ornit.dk.

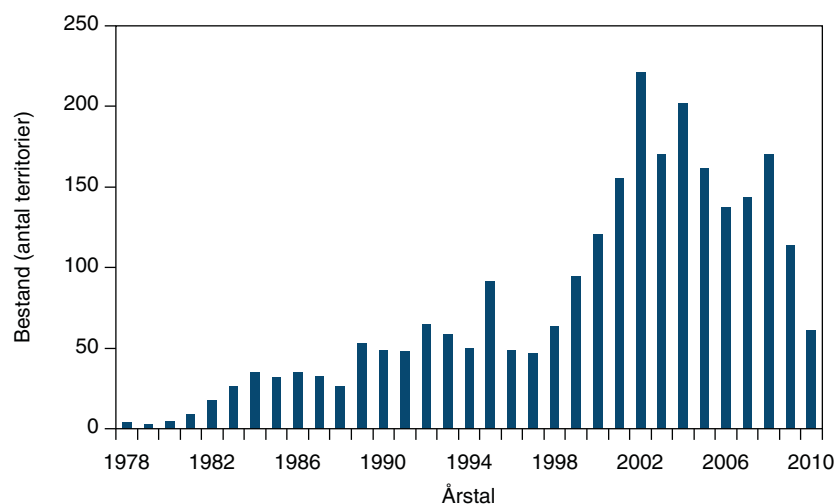

4.2 Ynglefugle

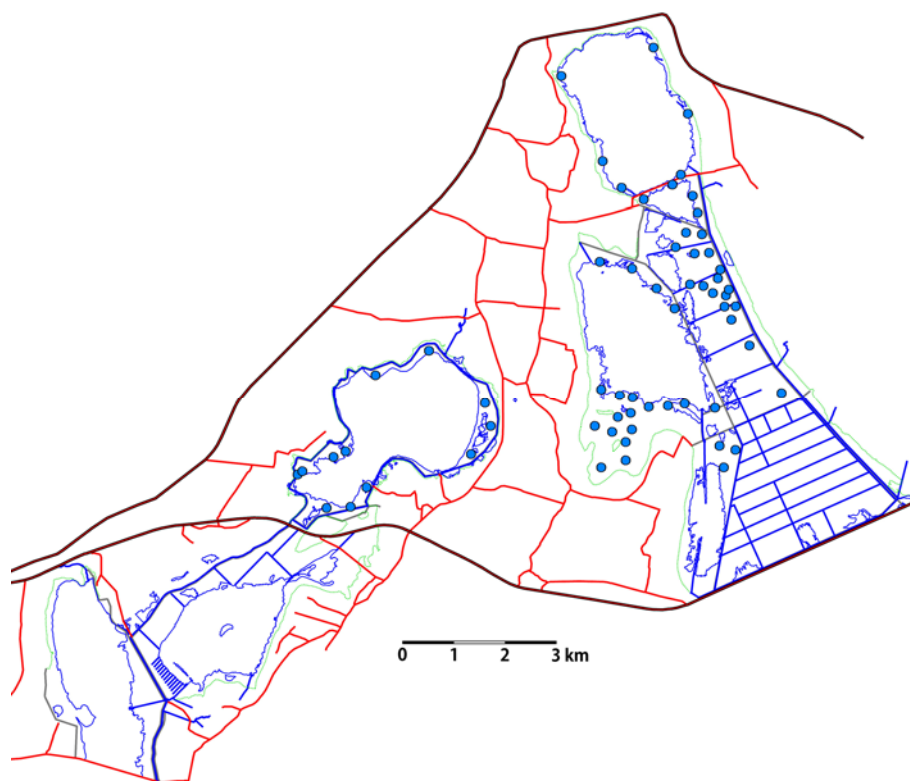
4.2.1 Rørdrum

Årets ynglebestand blev opgjort til 61 paukende rørdrummer. Dette er en væsentlig nedgang i forhold til 2009 (114) (Fig. 10). Tilbagegangen var ikke overraskende efter den forudgående hårde vinter. Af samme grund hørtes den første paukende fugl så sent som 24. marts. Vejlerne er Danmarks vigtigste yngleområde for rørdrum, som er optaget på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1.

Figur 10. Bestand af rørdrum i Vejlerne 1978-2010 (antal territorier af paukende hanner).

Figur 11. Territoriefordeling for rørdrum i Vejlerne, 2010.

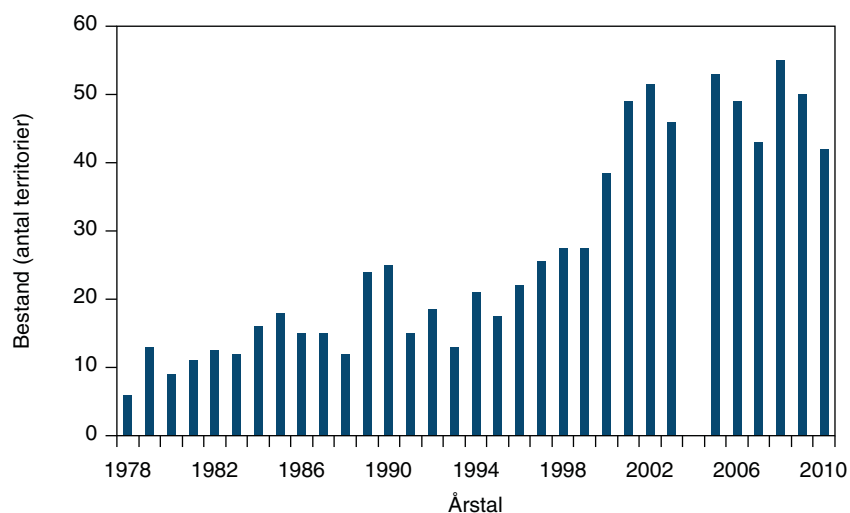

Fordelingen af territorier på de største lokaliteter var Bygholm Nord med 17 paukende (48 i 2009), Selbjerg Vejle med 19 paukende (27 i 2009) samt Tømmerby Fjord med 12 paukende (11 i 2009) (Fig. 11). At bestanden i Tømmerby Fjord tilsyneladende ikke blev påvirket af isvinteren, skyldes formentlig, at der er sket en markant vandstandsforhøjelse her i forhold til tidligere år, i kraft af at diget omkring lokaliteten er blevet udbedret.

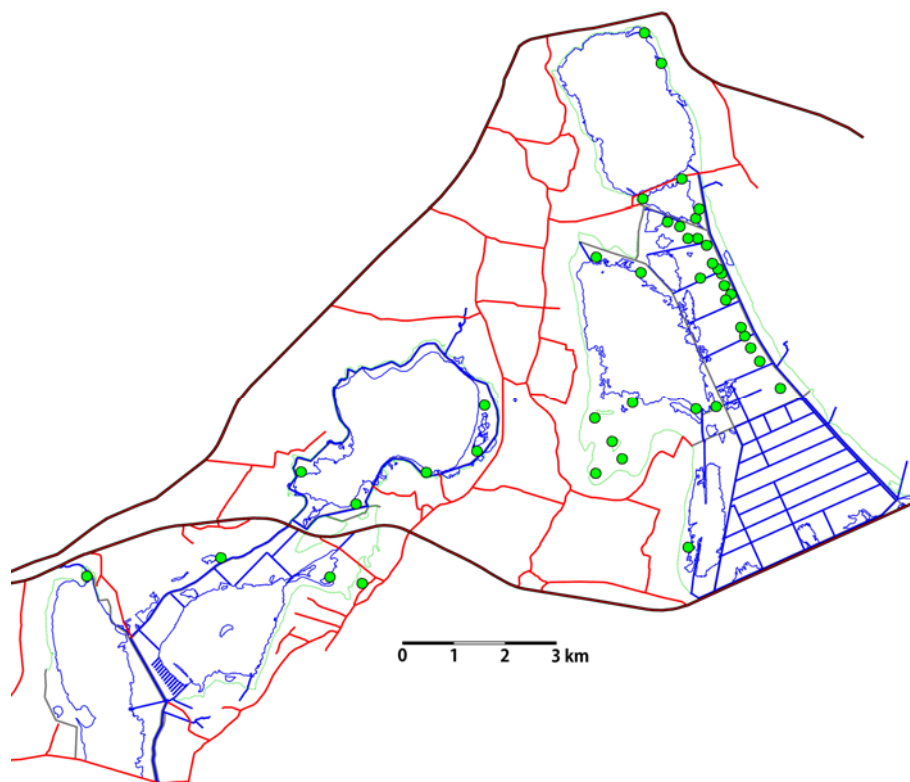
4.2.2 Rørhøg

Ynglebestanden blev i 2010 opgjort til 42 territorier, hvilket er en nedgang fra 2009 (50) (Fig. 12).

Figur 12. Bestand af rørhøg i Vejlerne 1978-2010 (antal territorier).

Figur 13. Territoriefordeling for rørhøg i Vejlerne, 2010.

Knap halvdelen af bestanden er optalt i Bygholm Nord-rørskoven, hvor kernen af udbredelsen ligger langs Østre Landkanal (Fig. 13). Som tidligere år er fordelingen af territorierne i Vejlerne rørskove temmelig ujævn, eksempelvis er det bemærkelsesværdigt, at den udbredte rørskov i Tømmerby Fjord ikke huser mere end 5 par og at den noget mindre Han Vejle til sammenligning huser 4 par.

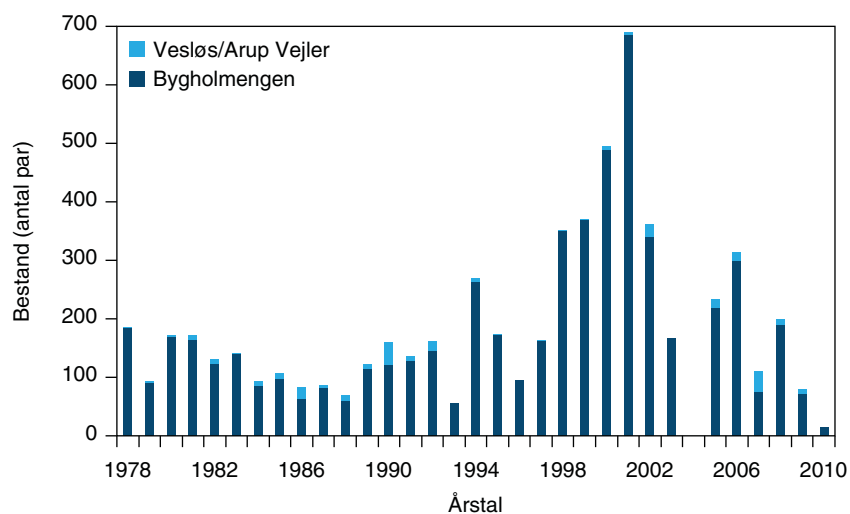
4.2.3 Klyde

Bestanden af klyde i Vejlerne blev i 2010 opgjort til 15 par, som alle blev registreret på Bygholmengen (rugende 16. og 24. maj). Der er tale om det laveste bestandsniveau siden 1978 (Fig. 14). Omkring 2000, hvor der var en række år med gode vandstandsforhold sammenfaldende med en meget lav rævebestand, ynglede op til 500-700 par klyder i Vejlerne.

Klyde ruger i tætte kolonier og yngler i størst antal og med størst succes, når der på Bygholmengen er en høj vandstand; dvs. når alle pander og kanaler er vandfyldte og på den måde yder en vis beskyttelse mod prædatorer (pattedyr). Opstemningstærsklen på -15 cm DNN betragtes som det nedre vandstands niveau for normale eller gode ynglesæsoner for de kolonirugende fugle på engen. I år nåede vandstanden dette niveau ultimo april, hvilket burde være optimalt. Primo maj sank vandstanden ret væsentligt, hvilket kan have været en medvirkende årsag til at mange klyder forsvandt. I al fald forsvandt mange fugle i månedsskiftet. Således taltes 198 den 1. maj og blot 37 den 4. maj. Den 7. april taltes 575 fugle på engen, hvilket var forårets maksimum.

De dårlige ynglesæsoner har haft en aprilvandstand på -13 cm eller derunder, mens vandstanden de bedste år har ligget inden for intervallet -5 til -15 cm DNN. Dermed er 2010 at betegne som en ynglesæson der afviger fra tendenserne da aprilvandstanden gennemsnitligt var -8,5 cm DNN. Det er værd at bemærke, at der i de særligt gode år for klyde i perioden 1998-2002 samtidig ynglede store bestande af andre vadefugle, svømmeænder osv. på Bygholmengen; en høj forårvandstand med gode betingelser for klyde betyder altså ikke nødvendigvis, at betingelserne forringes for andre sårbare arter.

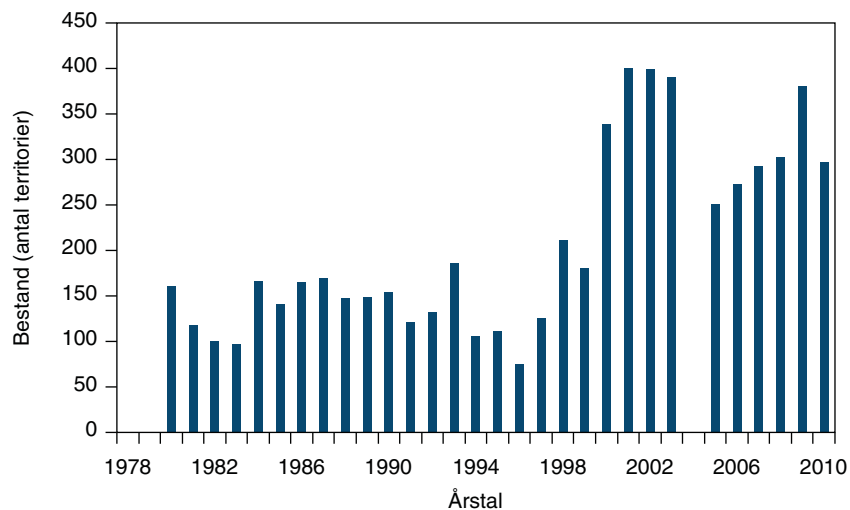
Figur 14. Bestand af klyde i Vejlerne 1978-2010 (antal par), opdelt på Bygholmengen (mørkeblå signatur) og Vesløs/Arup Vejler (lyseblå signatur).

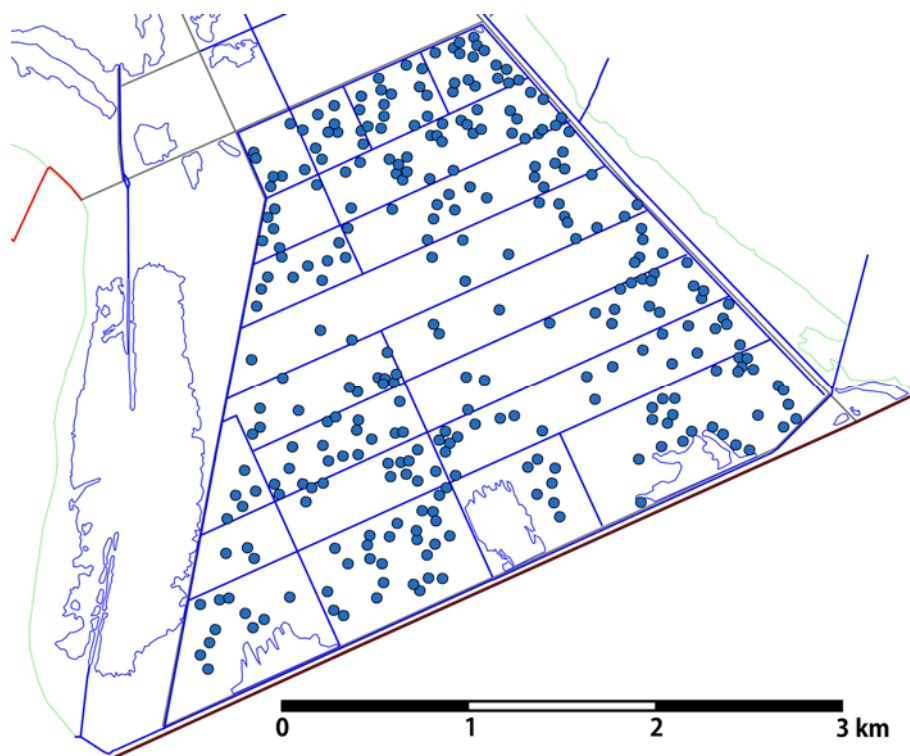
4.2.4 Vibe

Vibe bliver i det nuværende program kun overvåget på Bygholmengen, hvor der i 2010 blev optalt 297 par (Fig. 15). De kortlagte territorier (Fig. 16) udgør en stor nedgang i forhold til 2009 (381 par), men ligger næsten på højde med 2008 (303 par).

Figur 15. Bestand af vibe på Bygholmengen 1978-2010 (antal territorier).

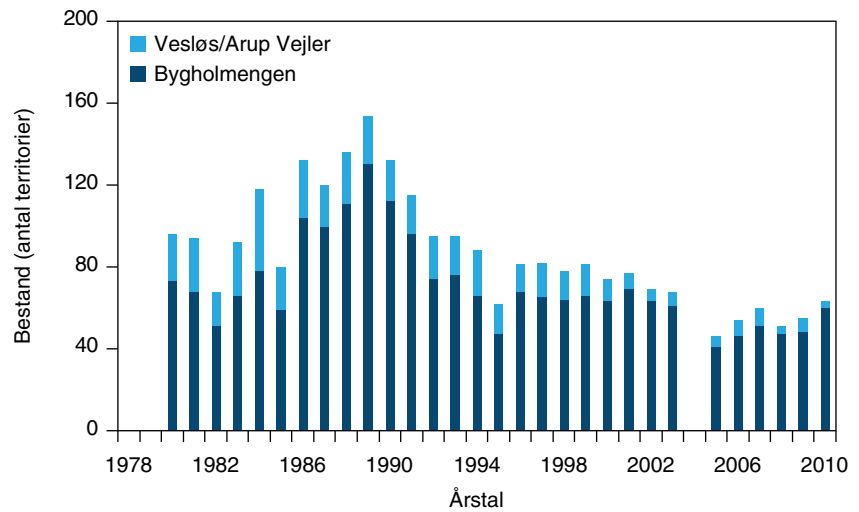
Figur 16. Territoriefordeling for vibe på Bygholmengen, 2010.

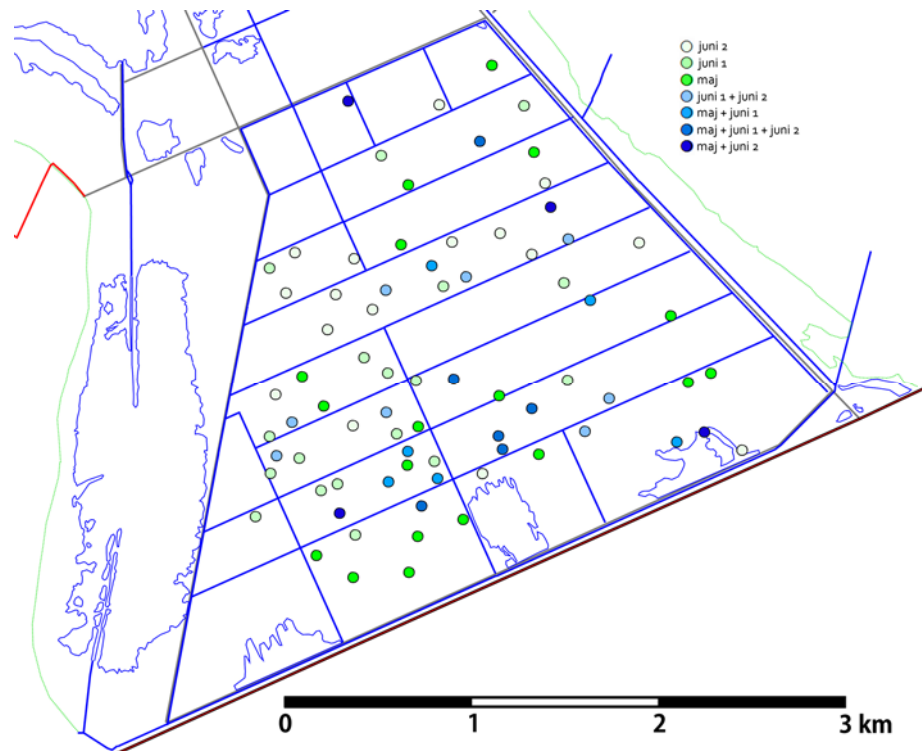
4.2.5 Engryle (almindelig ryle)

I 2010 blev registreret i alt 64 territorier af engryle (Fig. 17). Det er for andet år i træk en stigning, og det er den største lokalbestand, der er registreret siden 2003. Fordelingen var 60 par på Bygholmengen (48 par i 2009) (Fig. 18), 3 par i Vesløs/Arup Vejler (7 par i 2009) samt ét par i Læsvig (ingen registrering i 2009) (Fig. 19).

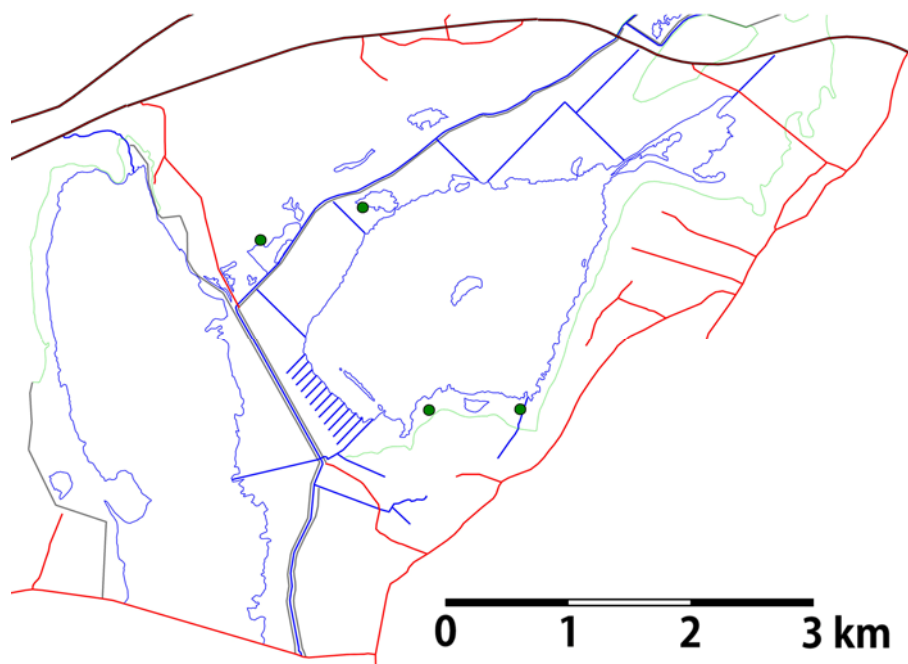
Figur 17. Bestand af engryle i Vejlerne 1978-2010 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (mørkeblå signatur) og Vesløs/Arup Vejler (lyseblå signatur).

Figur 18. Fordeling af ynglende engryler på Bygholmengen i 2010. Der er sondret mellem fugle, der kun blev registreret i maj, kun blev registreret på første gennemgang af engen i juni, anden gennemgang i juni eller blev registreret på to eller alle tre engennemgange.

Figur 19. Fordeling af ynglende engryler i Vesløs/Arup Vejler samt Læsvig i 2010.

Arten blev kortlagt på de standardiserede gennemgange af Bygholmen- gen i maj og juni ligesom de øvrige år (Fig. 20), og materialet er behand- let som tidligere: når der i juni fandtes territorier længere væk end 200 meter fra territorier kortlagt i maj, blev de regnet som nye par. I år blev der dog foretaget en tredje enggennemgang sidst i juni (se brushøne), og her blev også kortlagt engryler. De territorier, som blev registreret ved denne sidste kortlægning er imidlertid ikke anvendt ved sammentællin- gen, da vi har ønsket at resultatet skulle kunne sammenlignes direkte med tidligere tællinger.

Figur 20. Engryle, Bygholm Vejle 21. juni 2010. Foto: Henrik Haaning Nielsen, ornit.dk.

Der blev fundet 34 territorier i maj og 38 i juni, hvoraf 12 var kortlagt og- så i maj. Det kan ikke udelukkes, at nogle af territorierne kortlagt i juni drejer sig om par, der er vandret med ungerne. Analyseres fordelingen af territorierne ses, at det især er parrene fra Bygholmengens sydligste par- celler, der kun er blevet registreret på maj-tællingen, hvorimod der på de nordligste parceller er en overvægt af territorier, som først er registreret i

juni, især når materialet fra den sene juni-gennemgang medtages. Det kunne antyde, at der sker en vandring mod nord med ungerne, i lighed med hos stor kobbersneppe (se denne). Man må dog formode, at engryle har noget sværere ved at vandre langt og krydse de mange kanaler med ungerne.

Tabel 2 sammenligner fordelingen af registreringerne i maj og juni for årene 2008-10.

Tabel 2. Antallet af territorier af engryle kortlagt henholdsvis i maj og juni, kun i maj og kun i juni, gengangere (samme territorium kortlagt både i maj og juni) samt den totale bestand, i årene 2008-10. For 2010 er kun materialet for første juni-gennemgang medtaget, så tallene er sammenlignelige.

	Maj	Juni	Kun maj	Kun juni	Maj + juni	I alt
2008	26	31	17	22	9	48
2009	26	32	16	22	10	48
2010	34	38	22	26	12	60

Det fremgår, at alle tallene har udvist en stigning. Særligt interessant er stigningen for juni-tallet, som må betragtes som et minimumstal, og delvist et udtryk for fugle med ynglesucces – alle yngleaktive fugle under kortlægningen i juni er nået langt i ynglecyklus. Tallene i tabellen reflekterer kun maj-tællingen samt første juni-tælling, men hvis anden juni-tælling inddrages, blev her de samme steder som hvor de var registreret i maj genfundet fire par, som ikke var iagttaget under første juni-tælling. Endvidere var der otte par fra første juni-gennemgang (ikke set i maj) som blev bekræftede ved anden juni-gennemgang.

Analysen understreger, at engryle er en diskret art som kan være svær at kortlægge, og fordi et territorium ikke bliver genfundet i juni er det ikke ensbetydende med, at fuglene nødvendigvis har opgivet og er forsvundne, eller er flyttet med ungerne. Det er ikke usandsynligt, at nogle af parrene fra maj, som ikke bliver genfundet, rent faktisk har opgivet yngleforsøget, men derfor bør de alligevel tælles med i bestanden. Derfor er det samlede tal, fremkommet ved at kombinere kortlægninger fra maj og juni, givetvis mere dækkende for bestanden, end hvis man kun anvendte juni-tallene.

I Vesløs/Arup Vejler blev territorierne kortlagt under juni-gennemgangen af engene. I forhold til sidste år, hvor der sås en lille stigning på denne lokalitet, er resultatet i år nedslående, og selv om der så blev fundet et par i det nærliggende Læsvig (udenfor reservatet), er den samlede bestand i de Veslige Vejler en tangering af det hidtil dårligste resultat (i 2008).

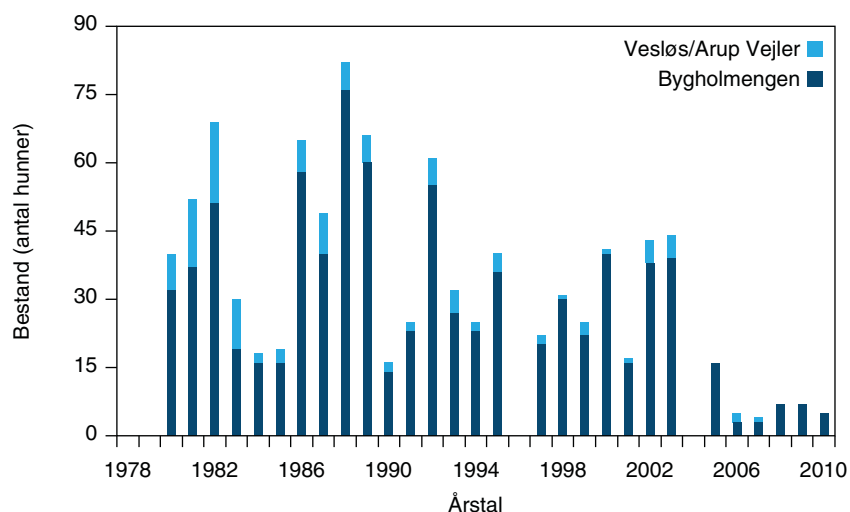
Bygholmengen er Danmarks vigtigste lokalitet for engryle, og den nuværende forvaltning ser ud til at tilfredsstille artens habitatkrav. I en år-række har bestanden været stabil, og i år er den endda steget, i en tid, hvor arten ellers viser tilbagegang på stort set alle andre lokaliteter.

4.2.6 Brushøne

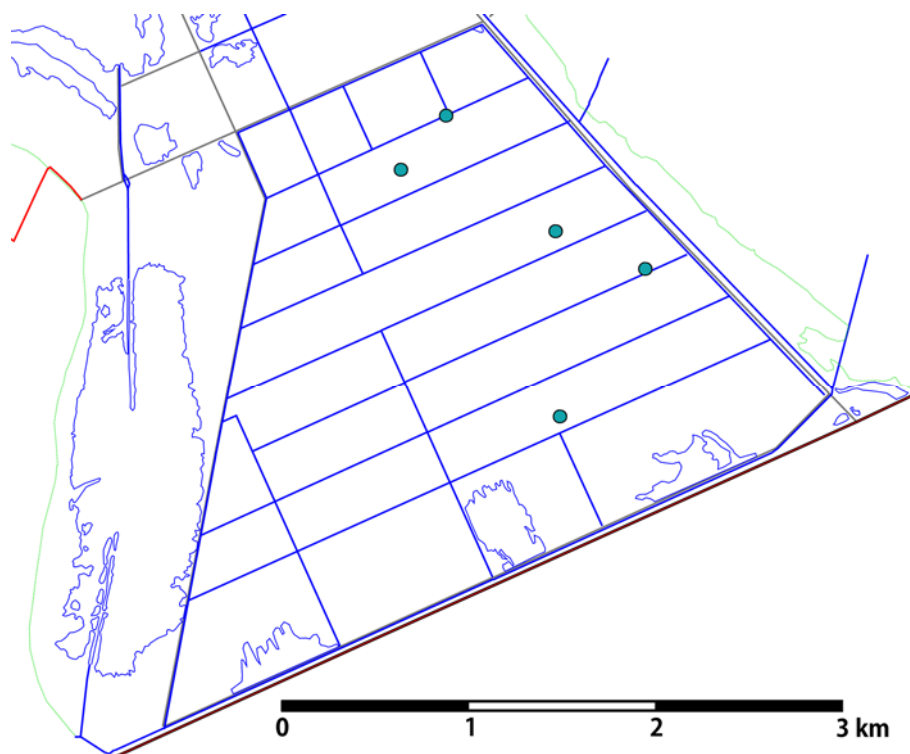
Ynglebestanden i Vejlerne blev i 2010 opgjort til fem brushøner alle på Bygholmengen (Fig. 21, 22). Kun to blev kortlagt ved gennemgangen af

engen den 8. juni. Normalt gennemføres kun én enggennemgang på Bygholmengen i juni, men da vi havde mistanke om, at 8. juni var for tidligt i forhold til brushønsenes fænologi, valgtes i år at gennemføre endnu en gennemgang den 22. juni. Her fandtes i alt fire yngleurologiske høner, heraf én som blev kortlagt samme sted som på den første gennemgang. Selv om det samlede antal således er en kombination af to enggennemgange, er der tale om et meget lavt niveau, en tilbagegang fra 2008-09 (7) og kun lidt bedre end 2006-07 (3).

Figur 21. Bestand af brushøne i Vejlerne 1978-2010 (antal yngleurologiske hunner), opdelt på Bygholmengen (mørkeblå signatur) og Vesløs/Arup Vejler (lyseblå signatur).

Figur 22. Fordeling af yngleurologiske brushøner på Bygholmengen i 2010.

Brushønes bestandstal varierer meget fra år til år. I den periode, hvor feltstationen overvågede ynglefuglene, 1978-2003, svingede den optalte bestand (udtrykt som yngleurologiske høner) mellem 83 i 1988 og nul i 1996 (Kjeldsen 2008). De sidste år af denne periode, 2002-2003, lå niveauet på over 40 ynglehunner. Bestanden har imidlertid de seneste fem år ligget

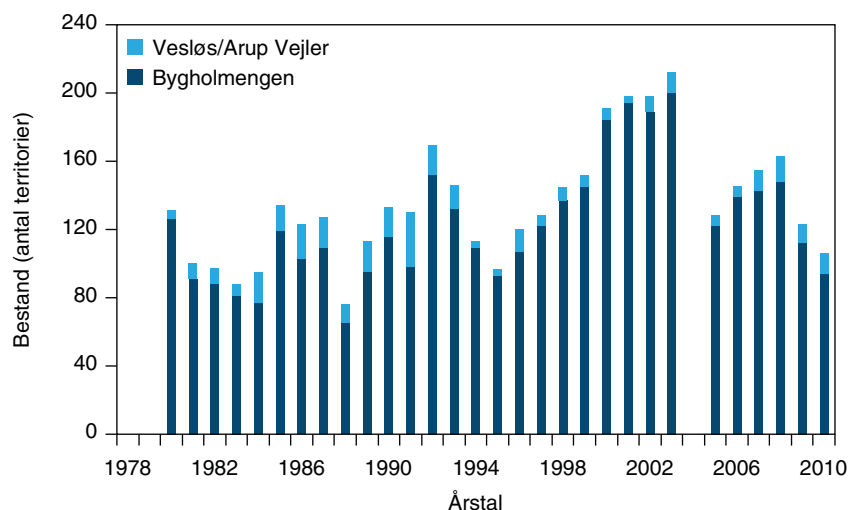
på et meget lavt niveau (<10 høner), og arten er i samme periode helt forsvundet fra mange andre lokaliteter i Danmark.

Der gælder det forbehold over for tallene, at metodikken i Vejlerne (med meget få besøg på de bedste lokaliteter) næsten altid vil give en undervurdering, fordi det er svært at ramme det tidspunkt, hvor den størst mulige del af bestanden har unger og dermed bliver synlige. Desuden registreres høner med yngleforsøg, som opgiver, ikke ved denne metode. Det er dog sandsynligt, at de stærkt svingende tal til en vis grad afspejler, at bestanden tilpasser sig lokalt gunstige eller ugunstige forhold, idet brushønen er kendt for sin nomadiske tilværelse, hvor samme hun kan flytte yngleområde med mange hundrede kilometer fra år til år.

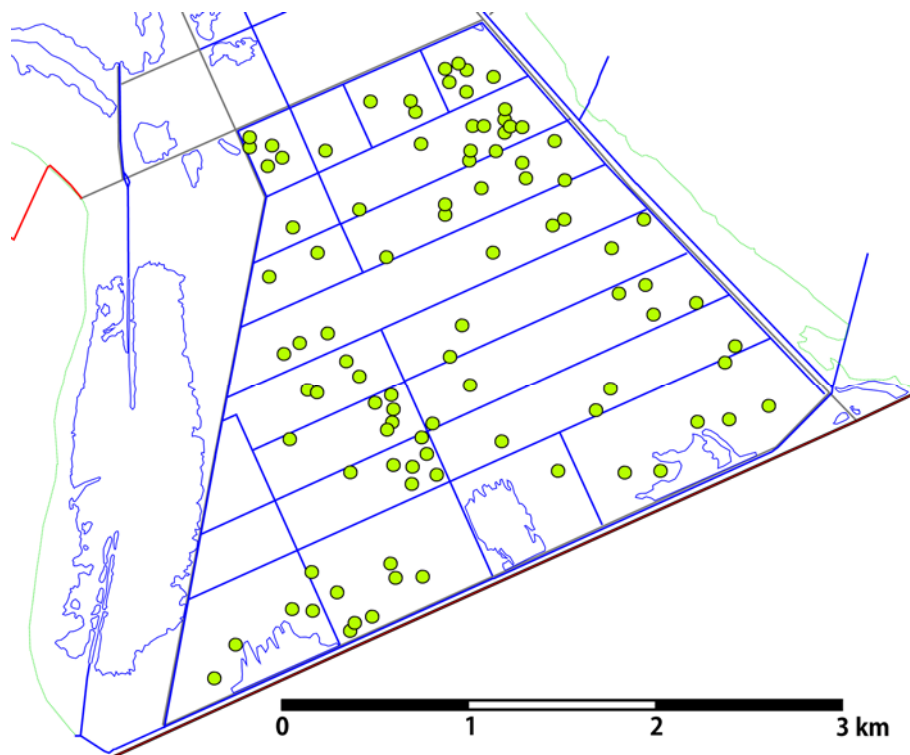
4.2.7 Stor kobbersneppe

Vejlernes bestand af stor kobbersneppe i 2010 blev opgjort til 106 par ved territoriekortlægningen i maj (Fig. 23), hvoraf 94 territorier fandtes på Bygholmengen (Fig. 24) og 12 omkring Vesløs Vejle og i "Trekanten" (Fig. 25). Dette var en tilbagegang i forhold til 2009, hvor der sammenlagt var 123 par, heraf 112 par på Bygholmengen (og i 2008 var bestanden 163 par (148 Bygholmengen)). Årets resultat er det laveste siden 1995. Bestanden kulminerede i årene 2000-2003, hvilket i høj grad kan forklares med en meget lille rævebestand på det tidspunkt (Kjeldsen 2008), og generelt var bestandene meget store hos de fleste vadefuglearter de år. Dengang ynglede i størrelsesordenen 200 par kobbersnepper i Vejlerne, men det blev efterfulgt af et fald frem til 2005, hvor overvågningen blev genoptaget. Herefter skete der frem til 2008 en langsom stigning, men altså de sidste to år atter en markant reduktion i bestanden.

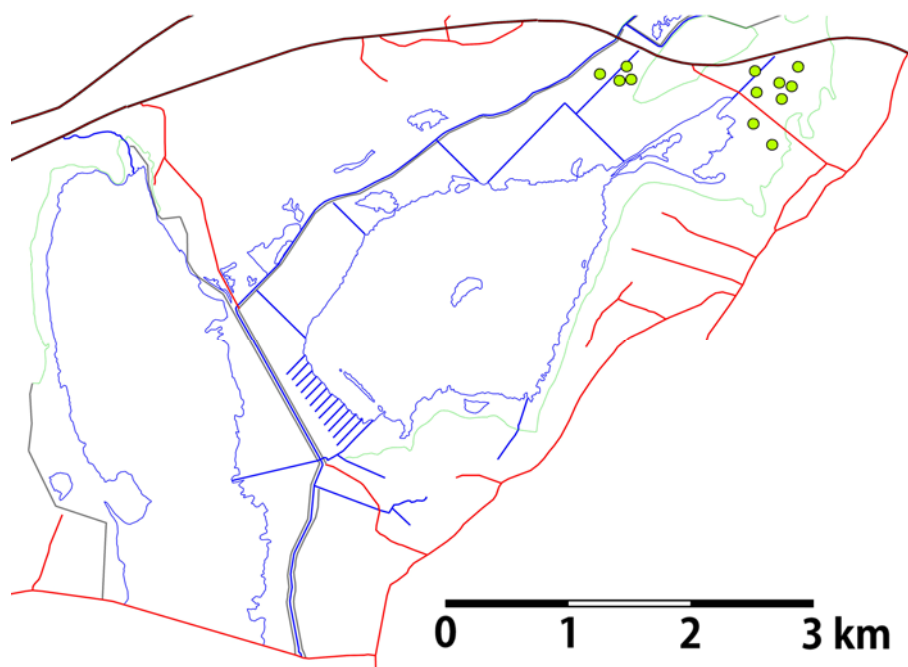
Figur 23. Bestand af stor kobbersneppe i Vejlerne 1978-2010 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (mørkeblå signatur) og Vesløs/Arup Vejler (lyseblå signatur).

Figur 24. Territoriefordeling for stor kobbersneppe på Bygholmen, 11. maj 2010.

Figur 25. Territoriefordeling for stor kobbersneppe i Vesløs/Arup Vejler, 2010.

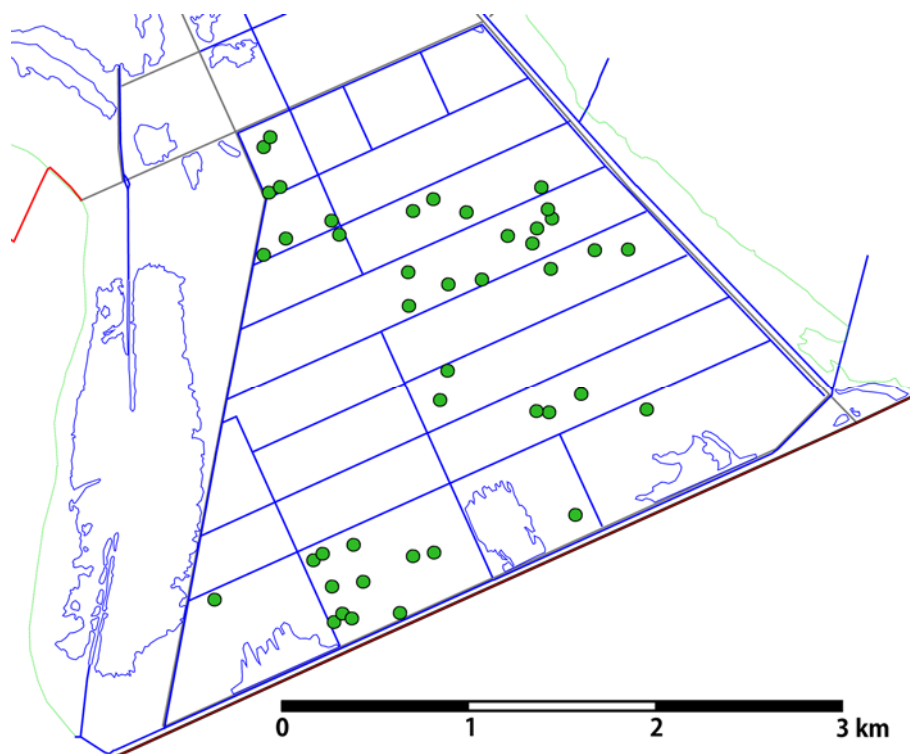

Den voldsomme tilbagegang i 2009-10 kan ikke umiddelbart forklares, men bestanden har gennem årene varieret temmelig meget. Der er ikke fundet nogen sammenhæng mellem bestandssvingningerne og klimatiske forhold eller vandstand, men det er ofte bemærket, at ikke alene bestandsstørrelsen, men også ynglesuccesen har varieret meget (Kjeldsen 2008). Nogle af de nævnte mulige medvirkende årsager har været vinternedbør, sluseforvaltning, prædationstryk, kreaturtæthed og udbindingstidspunkt.

Ynglesuccesen har ikke tidligere været overvåget systematisk, men i 2009 blev en kortlægning af de ungevarslede kobbersnepper iværksat ved juni-gennemgangen af Bygholmengen. Her blev kortlagt 109 par, sammenholdt med 112 territoriehævdende par i maj, altså en nær 100 % ungeoverlevelse (Kjeldsen & Nielsen 2009).

Også i 2010 blev en sådan overvågning af ynglesuccesen foretaget; på Bygholmengen registreredes 8. juni 43 ungevarslede par (Fig. 26). Samtidig blev under enggennemgangen iagttaget flere flokke med kobbersnepper, der havde opgivet yngleforsøget (i alt 85 fugle). Der er altså tale om en meget ringere ynglesucces end foregående år. I Vesløs Vejleområdet blev der i juni fundet tre ungevarslede par ud af de 12, som blev kortlagt i maj. Det er mere reglen end undtagelsen, at kobbersnepperne i de Vestlige Vejler har dårlig ynglesucces.

Figur 26. Fordeling af ungevarslede par af stor kobbersneppe på Bygholmengen, 8. juni 2010.

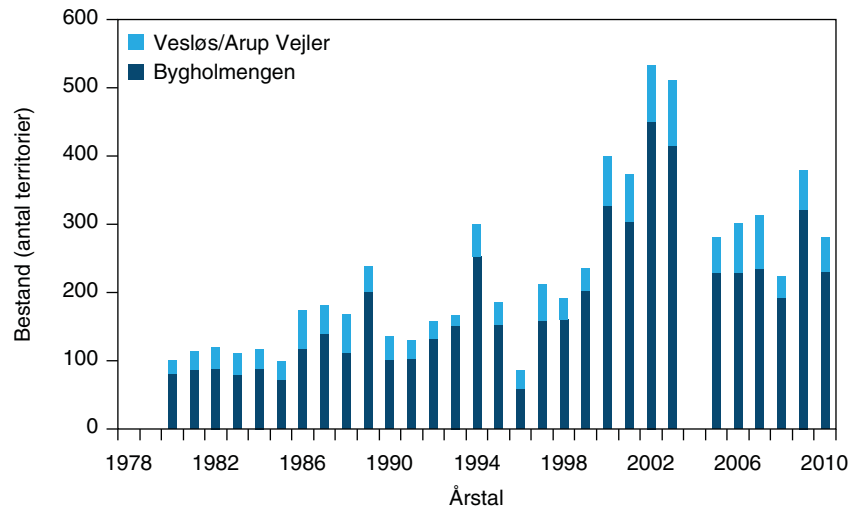
Sammenlignes de to kort over parrenes fordeling på Bygholmengen fra maj og juni (Fig. 24, 26) ses, at der er dele af Bygholmengen, hvor alle parrene i den mellemliggende periode er forsvundet, særligt udtalt på de midterste vestlige parceller. En del af disse par kan være vandret andre steder hen med ungerne (som det kunne konstateres i 2009, hvor mange par i juni kortlagdes med ungerne på de nordligste fire parceller, Kjeldsen & Nielsen 2009). Der er dog i år snarere tale om, at der i de "tomme" områder har været et højt prædationstryk, da der ingen steder på engen blev fundet en markant højere tæthed af par i juni end på maj-gennemgangen.

Stor kobbersneppe yngler normalt først som toårig (Cramp & Simmons 1983), hvorfor den store ungeproduktion i 2009 giver håb om et stigende antal ynglende store kobbersnepper på Bygholmengen i 2011. Kortlægningen af ungevarslede kobbersnepper på juni-gennemgangen af Bygholmengen (og andre lokaliteter med kobbersnepper) kan være en værdifuld kilde til forståelse af bestandssvingningerne og denne overvågning vil blive forsøgt fortsat i de kommende år.

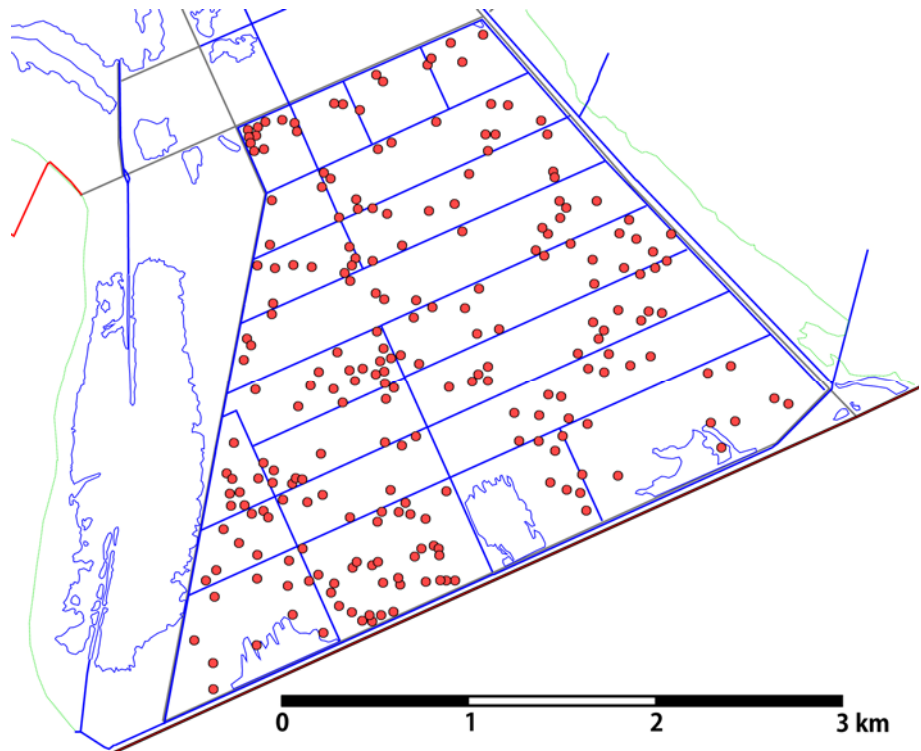
4.2.8 Rødben

Der blev kortlagt 295 territorier af Rødben, heraf 230 par på Bygholmengen, 51 par i Vesløs/Arup Vejle og 14 par på østsiden af Østerild Fjord (Fig. 27, 28). Dette er en tilbagegang i forhold til 2009, hvor bestanden var på 390 par (321 på Bygholmengen, 58 i Vesløs/Arup Vejle, 11 i Østerild Fjord).

Figur 27. Bestand af rødben i dele af Vejlerne 1978-2010 (antal territorier), opdelt på Bygholmengen (mørkeblå signatur) og Vesløs/Arup Vejler (lyseblå signatur).

Figur 28. Territoriefordeling for rødben på Bygholmengen, 2010.

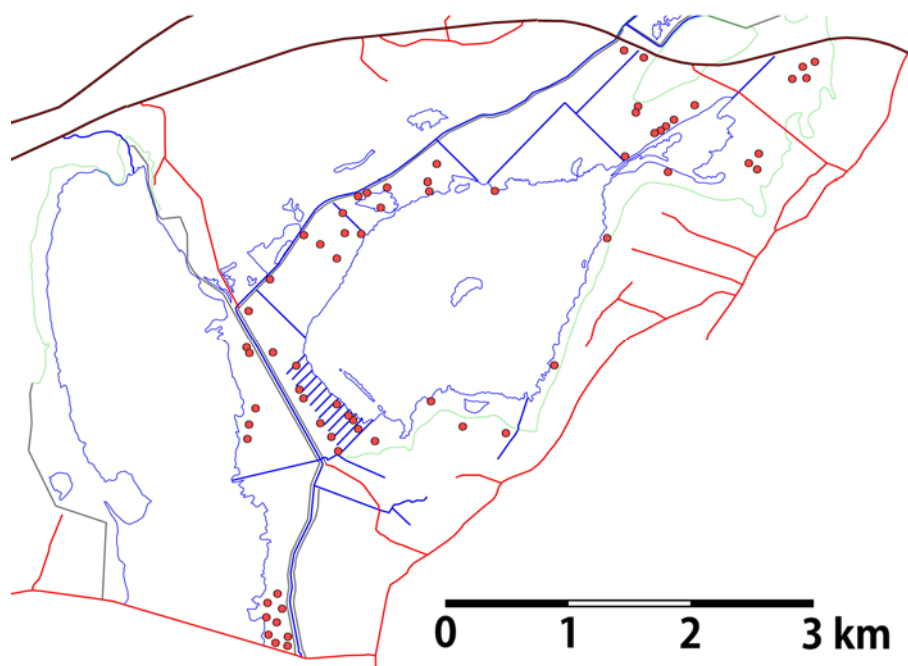

Rødbenene kortlægges i juni hvor langt de fleste af parrerne er ungevars-lende. I år kortlagdes igen området mellem Dykkerslusen og Røde Bro langs Arup Vejles vestbred, stykket med de mange tværgående grøfter, som ikke er blevet gennemgået for ynglefugle de seneste år, da den tidligere eng har været helt groet til i høje tagrør. Nu er området igen delvist

åbnet op som følge af sommerslåning og græsning, og er derfor inddraget i overvågningen på ny. I dette område kortlagdes 10 par.

Bestanden af rødben på Bygholmengen og i Vesløs/Arup Vejler (som tilsammen udgør 74 % af Vejlernes totale bestand) viste igennem det meste af perioden 1978-2003 en stigende tendens, men med store årlige svingninger (Fig. 29). Svingningerne skyldes formentlig i nogen grad variationer i ynglesuccesen. I perioden efter 2005 har bestanden også varieret, men på et generelt højere niveau, dog uden at nå rekordniveauet i 2002-2003.

Figur 29. Territoriefordeling for rødben i Vesløs/Arup Vejler og østsiden af Østerild Fjord, 2010.

4.2.9 Dværgmåge

Den samlede ynglebestand var i 2010 1-2 par.

Den 30. april sås for første gang i alt 7 adulte fugle i yngledragt. Først omkring 17. maj sås egentlig ynglefugleadfærd, og det blev efterhånden klart, at en adult og en 3K var etableret, idet de sås redebyggende 19. maj. Den 23. maj sås dette par sammen, mens et par, hvor begge var adulte, sås parre sig. Hvor vidt dette sidstnævnte par etablerede sig, er nok tvivlsomt, da en eventuel rugende fugl ikke kunne lokaliseres, ligesom de aldrig blev set opflyvende med sikkerhed ved besøg af prædatorer i hættemågekolonien. Derfor regnes dette par for usikkert. Parret bestående af den adulte og 3K kunne imidlertid følges indgående, da den rugende fugl kunne følges med teleskop. Således sås de rugende fra 28. maj indtil 20. juni. Reden var placeret i udkanten af hættemågekolonien og i samme område, hvor de fleste sortterner rugede. Desværre kunne det konstateres, at parret havde opgivet yngel, omkring 26. juni. Dermed opgav dværgmågerne samtidig med, at også sortterneerne opgav deres første yngleforsøg.

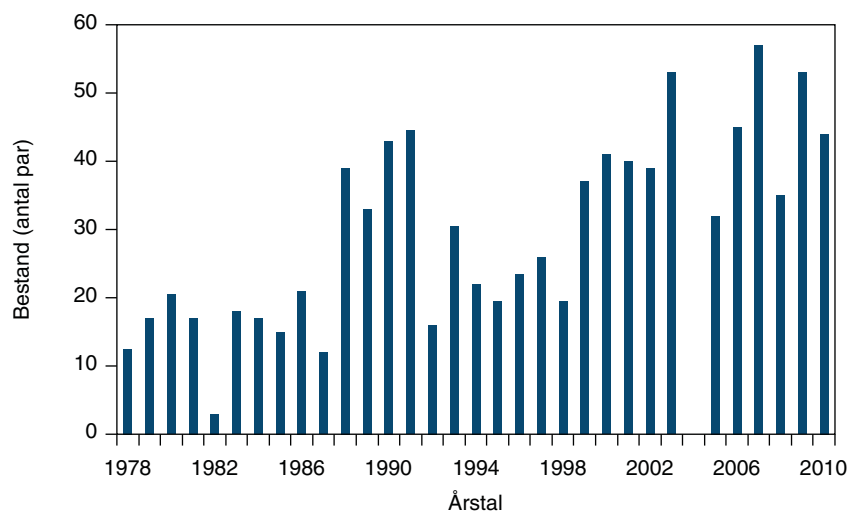
Det bør også nævnes, at der 19. maj sås et par bestående af 2 adulte, som kortvarigt var nede at sidde i en af hættemågekolonierne i Bygholm Nord.

Dværgmåge ynglede regelmæssigt i Vejlerne indtil omkring 1980, hvorefter arten var fraværende i en årrække. Siden 1997 har mindst ét par årligt gjort yngleforsøg; der har dog kun i få tilfælde været konstateret ynglesucces (Kjeldsen 2008).

4.2.10 Fjordterne

Den samlede ynglebestand af fjordterne blev i 2010 opgjort til 45 par med 1 par ved Dykkerlusen (Arup Vejle), 6 par på Bygholmengen og 38 par i Kogleakssøen (Fig. 30).

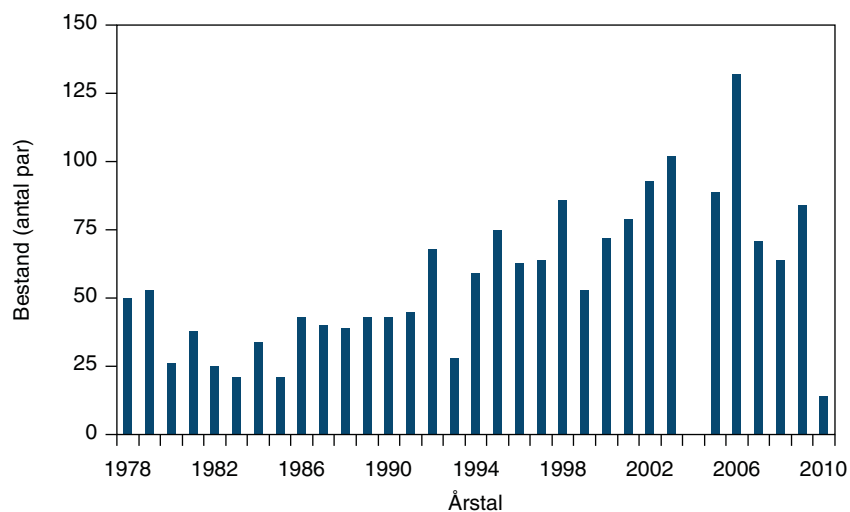
Figur 30. Bestand af fjordterne i Vejlerne 1978-2010 (antal par).

4.2.11 Havterne

Ynglebestanden blev opgjort til 14 par, alle på Bygholmengen (Fig. 31). Der er tale om et bemærkelsesværdigt lavt niveau. Optællingen blev foretaget ved fjernkortlægning d. 16. maj med supplerende observationer fra engennemgangen d. 11. maj.

Figur 31. Bestand af havterne i Vejlerne 1978-2010 (antal par). Figuren dækker hele Vejlerne, men 98 % af bestanden er fundet på Bygholmengen.

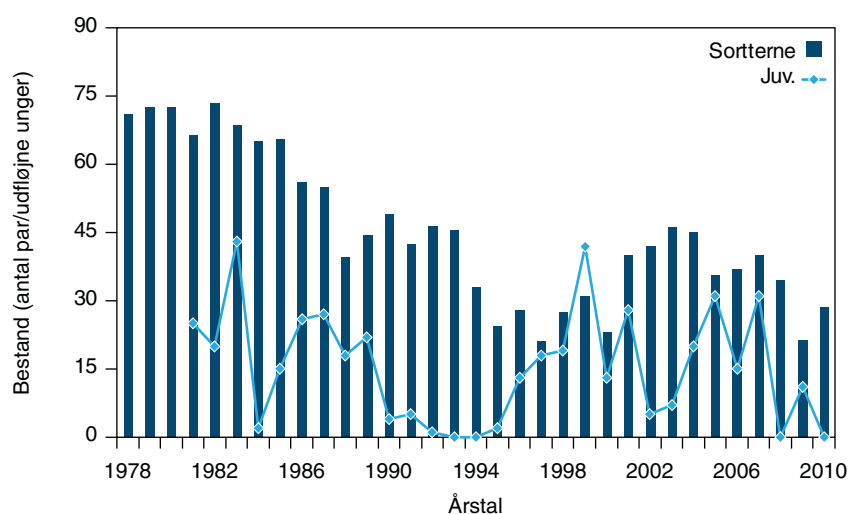
Årets bestand er den laveste i Vejlerne nogensinde, men det er vanskeligt at påpege kritisable forhold, som kunne forklare den lave bestand. Vandstandsforholdene blev således varetaget efter retningslinjerne i driftplanen. Der skete dog et kraftigt fald i vandstanden primo maj, hvilket kan have del i årsagen.

Ynglesuccesen var helt i bund, da ingen unger blev flyvefærdige.

4.2.12 Sortterne

Den samlede ynglebestand talte i 2010 24-33 par. Der er tale om en fremgang, idet der i 2009 blev optalt 18-25 par (Fig. 32). Alle ynglepar var i Kogleakssøen. Ingen unger blev flyvefærdige.

Figur 32. Bestand af sortterne i Vejlerne 1978-2010. Søjler = antal par (ved interval i bestandsopgørelsen er anvendt middeltal), Streg = antal udflyjne unger.

Bestandsstørrelsen er fremkommet ved at optælle antallet af opflyvende fugle ved overflyvning af potentiel prædator. Antal opflyvende, rugende fugle har været 18, og det største antal set over eller i nærheden af kolonien har været 47, svarende til mindst 24 par. Der er imidlertid ikke optalt på tidspunkter, hvor alle fugle i kolonien kan forventes at være samlet, så der er anvendt en omregningsfaktor for måge/ternekolonier på 0,7 på det største optalte antal ($0,7 \times 47$), hvorved maksimumantallet er fremkommet.

Ankomsten af fugle skete 28. april og allerede 30. april sås 19 fugle.

Etableringen af kolonien skete ret langsomt, og først fra omkring 20. maj sås en egentlig etablering. 18 rugende fugle taltes 28. maj. Kolonien var placeret i udkanten af den store hættemågekoloni, og redepladserne var placeret ret åbent på nogle delvist åbne mudderflader.

De fouragerende fugle sås hente føde især i Kogleakssøen, men også Store Gollum samt Han Vejle, Selbjerg Vejle, Læssø og Lund Fjord.

Desværre kunne det 20. juni konstateres, at de fleste ynglepar havde opgivet. Således sås blot 4 rugende fugle i den oprindelige koloni. 26. juni havde alle i den oprindelige koloni opgivet, men til gengæld havde 13 par etableret sig i Kogleakssøens sydligste del. Den 2. juli taltes 32 fugle

over kolonien, heraf 24 opflyvende fugle, svarende til 22 par, når omregningsfaktoren på 0,7 bruges i forhold til det maksimale antal fugle. Den 5. juli sås 16 opflyvende fugle fra kolonien, men 15. juli kunne det konstateres, at også denne koloni havde opgivet, da 45 fugle sås i samlet flok i Han Vejle og ingen i Kogleakssøen.

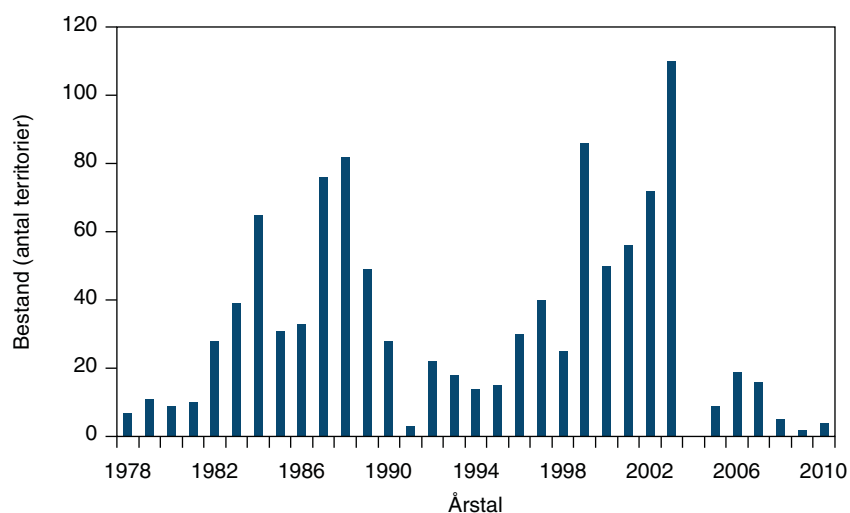
Grundet vanskelige vinterforhold med høje snedriver (Mogens B. Andersen pers. medd.), blev der ikke foretaget plejeforanstaltninger i Kogleakssøen i løbet af vinteren 2009/10. Til alt held betød issituationen, at flere af de vigtige yngleområder for de kolonirugende fugle alligevel blev "plejet", da isens bevægelser fik ryddet og væltet flere større områder med begyndende tilgroning.

Sortterner kræver åbne vandflader og områder med lav vegetation. Hvis Kogleakssøen skal optimeres for sortterner kræves en slåning eller nedkørsel af tagrør på alle lokalitetens små øer, den sydlige del samt hele vejen langs det nord-syd gående dige inden ynglesæsonen 2011. Fortsat pleje af lokaliteten vil kunne ske gennem genåbning af kreaturafgræsning på lokaliteten.

4.2.13 Plettet rørvagtel

Der blev registreret blot 4 piftende fugle i 2010. Der er således tale om få registreringer i forhold til tidligere (Fig. 33). Fordelingen var tre fugle i den sydøstlige del, og en i den sydvestlige del (udfor Lyng) af Selbjerg Vejle. De seneste år har niveauet ligget på 2 fugle i 2009, 5 i 2008 og 16 i 2007. (Kjeldsen og Nielsen 2009).

Figur 33. Bestand af plettet rørvagtel i Vejlerne 1978-2010 (antal territorier).

4.2.14 Trane

Der var i 2010 5 ynglepar. Trompeterende par blev fulgt så tæt som muligt, særligt gennem marts og april, men særligt på natlyt i maj måned blev der regelmæssigt konstateret trompeterende traner fra rørskovsområderne. Kun par og trompeteren som blev kortlagt flere gange indenfor et lille område er regnet som ynglefugle.

Et par blev kortlagt i Selbjerg Vejle og i alt 4 par fandtes i Bygholm Nord.

Territorial adfærd, hvor indtrængende fugle blev bortjaget af territoriehævdende fugle blev registreret, særligt i starten af ynglesæsonen.

Yngleområdets karakter (høje tagrørskove) vanskeliggør registrering af eventuel ynglesucces, og ingen lokale ungfugle sås med sikkerhed. Observerede familieflokke, særligt i august, må betegnes som for usikkert til at henføre til lokal yngel, selv om nogle par med flyvende ungfugle sås lande nær de kortlagte yngleområder i Bygholm Nord.

4.3 Tabel

Tabel med bestandstal for de overvågede arter i den seneste tiårsperiode. Bemærk, at der ikke foreligger tal fra 2004. Data er for årene 2000-2003 fra Vejernes Feltstation, fra 2005 og frem er kilderne for de enkelte år nævnt i litteraturlisten.

	2000	2001	2002	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rørdrum	121	156	222	170	162	138	144	170	114	61
Rørhøg	39	49	51,5	46	53	49	43	55	50	42
Klyde Bygholmeng	488	685	340	166	218	299	74	189	71	15
Vibe Bygholmeng	339	401	399	391	251	273	293	303	381	297
Engryle	74	77	69	68	46	54	60	51	55	63
Brushøne	41	17	43	44	16	5	4	7	7	5
Stor Kobbersneppe	191	198	198	212	128	145	155	163	123	106
Rødben Bygholmeng	328	304	450	415	229	229	235	192	321	230
Rødben Vesløs/Arup	72	70	83	96	52	72	78	32	58	51
Dværgmåge	1	3	3	4	1	2	2-4	2	2	1-2
Fjordterne	41	40	39	53	32	45	57	35	53	45
Havterne	72	79	93	102	89	132	71	64	84	14
Sortterne par	23	40	42	46	36	37	40	35	22	29
Sortterne juv.	13	28	5	7	31	15	31	0	11	0
Plettet Rørvagtel	50	56	72	110	9	19	16	5	2	4
Trane	0	1	1	2	3	1-2	2	3	4-6	5

5 Litteratur

Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (1983): The birds of the western Palearctic. Vol. III. – Oxford University Press.

Kjeldsen, J.P. (2008): Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 1-240.

<http://www.dof.dk/sider/images/stories/publikationer/doft/dokumenter/vejlerne.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2008): Overvågning af ynglefugle i Vejlerne, 2007. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 242. 32 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR242.pdf>

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2009): Ynglefugle i Vejlerne 2009. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 259. 40 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR259.pdf>

Nielsen, H.H. (2006a): Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2005. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 32 s.

Nielsen, H.H. (2006b): Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2006. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 61 s.

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. (2009): Overvågning af ynglefugle i Vejlerne 2008. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 251. 34s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR251.pdf>

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003): Bevarelingsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU nr. 462. 130 s.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrapporter/rapporter/FR462.PDF

Pihl, S. & Kahlert, J. (2004): Teknisk anvisning for overvågning af ynglefugle. – Danmarks Miljøundersøgelser. Teknisk anvisning fra MU's Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur F1. 69 s.

Riis, N. (red.) (2009): Driftsplan for Vejlerne. Hovedrapport. – COWI for Aage V. Jensen Naturfond. 145 s.

http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009.pdf

[http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009_BILAG_1-5\(1\).pdf](http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009_BILAG_1-5(1).pdf)

Søgaard, B., Pihl, S. & Wind, P. (2006): Arter 2004-2005. NOVANA. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, nr. 582. 148 s.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrapporter/rapporter/FR582.pdf

Søgaard, B., Pihl, S. & Wind, P. (2007): Arter 2006. NOVANA. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 644. 88 s.
<http://www2.dmu.dk/Pub/FR644.pdf>.

DMU Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser er en del af Aarhus Universitet. På DMU's hjemmeside www.dmu.dk finder du beskrivelser af DMU's aktuelle forsknings- og udviklingsprojekter.

DMU's opgaver omfatter forskning, overvågning og faglig rådgivning inden for natur og miljø. Her kan du også finde en database over alle publikationer som DMU's medarbejdere har publiceret, dvs. videnskabelige artikler, rapporter, konferencebidrag og populærfaglige artikler.

Yderligere information: www.dmu.dk

Danmarks Miljøundersøgelser
Frederiksborgvej 399
Postboks 358
4000 Roskilde
Tlf.: 4630 1200
Fax: 4630 1114

Administration
Afdeling for Arktisk Miljø
Afdeling for Atmosfærisk Miljø
Afdeling for Marin Økologi
Afdeling for Miljøkemi og Mikrobiologi
Afdeling for Systemanalyse

Danmarks Miljøundersøgelser
Vejløvej 25
Postboks 314
8600 Silkeborg
Tlf.: 8920 1400
Fax: 8920 1414

Afdeling for Ferskvandsøkologi
Afdeling for Terrestrisk Økologi

Danmarks Miljøundersøgelser
Grenåvej 14, Kalø
8410 Rønne
Tlf.: 8920 1700
Fax: 8920 1514

Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet

YNGLEFUGLE I VEJLERNE 2010

Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen af udvalgte arter af ynglefugle på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1 samt enkelte andre arter i Vejlerne 2010. Overvågningen af ynglefugle var i 2010 koncentreret om bl.a. engryle (almindelig ryle), brushane og sortterne. Der blev kortlagt 64 par engryler, hvilket er det største antal siden 2003. Der blev endvidere kortlagt 5 par brushøns hvilket er på niveau med de seneste år. Med 24-33 par steg sortterner en anelse i antal i forhold til 2009. Desværre fik de ingen unger på vingerne.